GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

AVALUACIÓ DE LES ACTIVITATS DEL PROGRAMA DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL EN CENTRES DOCENTS CURS ESCOLAR 2018-2019

Febrer 2020

Servei de Promoció de la Salut i Prevenció en les Etapes de la Vida
Subdirecció General de Promoció de la Salut i Prevenció
Direcció General de Salut Pública i Addiccions

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

Autors

Bediaga Collado, Ana
Escrig Collado, Miriam
García Falcón, Joan
Goicoechea Sáez, Mercedes
Redondo Gallego, María Jesús

ÍNDEX

RESUM 5

1. INTRODUCCIÓ 7

2. EL PROGRAMA DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL A LA COMUNITAT VALENCIANA, EN L'ÀMBIT SANITARI 9

3. DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL (PSBDI) ALS CENTRES DOCENTS. CURS ESCOLAR 2018-2019 11

3.1. En Educació Infantil 11

3.2. En Educació Primària i Educació Especial 12

3.3. En Educació Secundària 12

4. AVALUACIÓ DE LES ACTIVITATS DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL (PSBDI) ALS CENTRES DOCENTS. CURS ESCOLAR 2018-2019 13

4.1. Cobertura de centres docents que participen en el PSBDI 13

4.2. Cobertura d'alumnes que participen en el PSBDI 23

4.2.1. Educació Infantil 23

4.2.2. Educació Primària 24

4.2.3. Educació Secundària Obligatòria (ESO) 24

4.2.4. Centres d'Educació Especial (CEE) 24

4.3. Cobertura d'alumnes explorats i remesos 35

4.3.1. Cobertura d'alumnes que s'han explorat i remés en últim curs d'Educació Infantil 35

4.3.2. Cobertura d'alumnes que s'han explorat i remés en 1r i 2n curs d'Educació Infantil 36

4.3.3. Causes de la remissió a unitats odontològiques de l'alumnat de l'últim curs d'Educació Infantil 36

5. CONCLUSIONS 41

ANNEX I 43

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

RESUM

Aquest informe presenta les **activitats** del Programa de Salut Bucodental Infantil (PSBDI) **desenvolupades a l'aula de promoció de la salut bucodental pel professorat** (que les registra en el formulari del professorat en el web de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport) **o pels professionals sanitaris**.

Formen part de la *Cartera de Serveis de Promoció de la Salut i Prevenció en l'Entorn Educatiu. Curs escolar 2018-2019*, i la seua finalitat és previndre els problemes principals de salut bucodental com la càries dental (una de les malalties cròniques més freqüents en la infància, que presenta un gradient social i està associada amb el consum freqüent de begudes i/o menjars ensucrats i amb pobra higiene dental), mitjançant activitats d'educació per a la salut i preventives (col·lutoris fluorats o raspallat dental amb pasta dental fluorada i detecció precoç de problemes orals).

La presència de càries dental en l'edat escolar té repercussions en la salut general i en el rendiment escolar (dolor, absentisme escolar).

A causa de l'augment de la càries en xiquets i xiquetes amb dentició temporal i la concentració progressiva de la càries en un percentatge reduït de població escolar, **s'implementen les estratègies següents en el PSBDI en els centres docents: augmentar l'atenció a la vulnerabilitat** (mitjançant actuacions específiques com el raspallat supervisat diari), **prioritzar els cursos d'Educació Infantil** i promoure l'acció comunitària, amb **participació de les famílies**.

En el curs escolar 2018-2019, la **cobertura de participació de centres docents en les activitats** de promoció de la salut bucodental a l'aula **realitzades pel professorat** (actuacions d'educació per a la salut i col·lutoris setmanals fluorats) arriba al **61 % dels centres docents**, lleugerament superior al curs anterior (55,9%), i hi ha una **variabilitat àmplia entre els diferents departaments de Salut** que no pot atribuir-se exclusivament a la variabilitat en recursos existent, per la qual cosa es fa necessari establir un nivell mínim de cobertures que cal aconseguir en tots els departaments de Salut (especialment en Educació Infantil, Educació Especial i centres docents considerats vulnerables), realitzant les adaptacions necessàries en els departaments de Salut (variabilitat de recursos en relació amb la població que cal atendre, etc.).

La **cobertura en l'alumnat en Educació Infantil** és del **39 %**, similar al curs anterior, i en l'**alumnat d'Educació Primària** del **34 %**, una mica inferior al curs anterior (39,5%), i ha **disminuït la cobertura de *programa complet*** (col·lutoris fluorats i EpS), que és del **16%** (24% en el curs anterior) i influeixen en aquesta disminució els problemes en el

subministrament de la solució fluorada, ja resolts actualment. En **ESO**, la **cobertura és molt baixa** (7%) lleugerament inferior al curs anterior (9,7%).

En les **activitats dirigides a població amb més vulnerabilitat**, que en el curs anterior es van realitzar únicament de manera aïllada, en el curs escolar 2018-2019 **s'ha realitzat un esforç en la realització d'aquestes activitats en menors de 6 anys**, que ha de continuar afermant-se en el pròxim curs escolar. En el nivell d'Educació Infantil, han participat en el taller de raspallat 17.711 alumnes (13 %); en el raspallat supervisat diari, 6.349 alumnes (5%), i en el taller experiencial amb famílies, 869 alumnes (15%).

En els **centres d'Educació Especial** participa el **41% de l'alumnat**, i aquesta cobertura és inferior a la del curs anterior (53,2%), a pesar que aquest alumnat té un risc augmentat de càries dental.

Atés que el percentatge de xics i xiques de 12 i 15 anys que es raspalla les dents diàriament és del 84,3% (Estudi de Salut Bucodental Infantil C.V., 2018), inferior a l'observat a Espanya en 2015 i també a l'objectiu establit per la SESPO per a 2015/2020 del 90%, el **taller de raspallat dental s'implementa** en **tots els centres docents**, **almenys una vegada a l'any** en cadascun dels **cursos d'Educació Infantil i Educació Primària**. En el curs escolar 2018-2019, el **28 % dels centres** docents han participat en el taller de raspallat, la qual cosa suposa un increment notable respecte al curs anterior.

La **cobertura de la revisió bucodental** en l'**alumnat d'Educació Infantil** és del **80,9%** per als alumnes de l'últim curs d'Educació Infantil: **5 anys.** D'ells, el **62,4% es remet a les unitats odontològiques**. Aquests percentatges són similars als observats en el curs anterior amb 79,5% explorats i 60 % remesos. S'observa variabilitat en el percentatge d'alumnes explorats de l'últim curs d'Educació Infantil en els diferents departaments de Salut (del 45,1% al 80,2%). Per això, es fa necessari establir un mínim de cobertura d'exploració, especialment en l'alumnat de centres docents considerats vulnerables.

1. INTRODUCCIÓ

Aquest informe presenta les **activitats de promoció de la salut bucodental a l'aula**, desenvolupades tant pel professorat com pels professionals sanitaris.

Aquestes activitats es registren en el **formulari del professorat**, en el web de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport. Les dades s'omplin una única vegada durant el curs escolar, llevat que al llarg del curs s'haja modificat el nombre d'alumnes que du a terme l'activitat. Aquestes dades migren a DANTA (història electrònica odontològica i sistema d'informació del Programa de Salut Bucodental Infantil-PSBDI) i constitueixen la font d'informació per a avaluar les actuacions del PSBDI en els centres docents.

Aquestes activitats formen part de la *Cartera de Serveis de Promoció de Salut i Prevenció en l'Entorn Educatiu de la Generalitat*. Aquest esforç de col·laboració entre professionals docents i professionals sanitaris és molt rellevant per a millorar la salut i el resultat acadèmic de l'alumnat.

Dins dels problemes de salut bucodental, destaca la càries dental per ser una de les malalties cròniques més freqüents en la infància i per tindre una naturalesa progressiva i acumulativa, que es torna més complexa al llarg del temps.

L'aparició de la càries dental està associada amb el consum freqüent de begudes i/o menjars ensucrats i amb pobra higiene dental. Entre les conseqüències que té, a més de les lesions de càries en dents temporals o permanents, estan el dolor o les molèsties, la possibilitat d'abscessos i la disminució de la qualitat de vida dels xiquets i xiquetes que pateixen càries, la qual cosa influeix en l'habilitat de menjar i mastegar i en la comunicació i la interacció social per afectar la parla i també l'aparença del rostre en somriure. Per tant, pot disminuir l'autoestima.

El dolor pot comprometre el descans nocturn i la concentració i la participació en l'escola, incloent-hi la pèrdua d'hores escolars. Als Estats Units, es va estimar que cada any es perdien al voltant de 50 milions d'hores escolars en l'àmbit nacional a causa de problemes dentals[1].

Les conseqüències de la càries dental poden ser extremes. Ja s'han registrat morts en xiquets i xiquetes per càries dental sense tractar i també com a resultat de sèpsia i de tractaments dentals que requereixen anestèsia[2].

La càries severa en xiquets i xiquetes xicotets pot requerir hospitalització i utilització d'anestèsia general per a fer tractaments de reparació o extracció, i suposen un cost alt. A Anglaterra, en 2012-2013, en més de 60.000 xiquets i xiquetes es van haver de realitzar extraccions sota anestèsia general i el cost d'aquestes hospitalitzacions va ser de 27 milions de lliures esterlines, equivalent al cost de gestió de 3 escoles secundàries[3].

Com que la càries dental es pot previndre adoptant conductes d'alimentació i higiene dental adequades, les activitats de promoció de la salut en l'entorn escolar poden ser molt rellevants i complementen la labor de les famílies en l'entorn domèstic, i promouen conductes de salut positives:

- Es millora el coneixement i les habilitats de l'alumnat a través de programes i serveis escolars.
- S'ofereix als i les estudiants, oportunitats per a practicar conductes saludables.
- Es fomenten factors protectors com el sentiment de connexió dels i les estudiants amb l'escola o el compromís dels pares.
- Es faciliten entorns segurs i que donen suport a aquestes conductes saludables.

1. U.S. Department of Health and Human Services. *Oral Health in America: A Report of the Surgeon General*. Rockville, MD: National Institute of Dental and Craniofacial Research, National Institutes of Health; 2000.

2. Paul S. Casamassimo, Sarat Thikkurissy, Burton L. Edelstein and Elyse Maiorini. *Beyond the dmft: the human and economic cost of early childhood caries*. J Am Dent Assoc 2009;140;650-657.

3. *WHO Global Consultation on Public Health Interventionagainst Early Childhood Caries.* Prathip Phantumvanit1, *et al*. Community Dent Oral Epidemiol. 2018; 46:280-287.

2. EL PROGRAMA DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL A LA COMUNITAT VALENCIANA, EN L'ÀMBIT SANITARI

L'**atenció a la salut bucodental infantil** forma part de l'atenció a la salut infantil i té un caràcter **integral**, és a dir, inclou la promoció de la salut (impulsa hàbits i ambients saludables en alimentació i higiene dental), les mesures de prevenció (utilització de fluor i detecció precoç de riscos i problemes orals) i les mesures terapèutiques quan és necessari (tractaments reparadors o extraccions).

El **Programa de salut bucodental infantil (PSBDI)** està dirigit a xiquets i xiquetes de 0-14 anys i es desenvolupa en l'àmbit sanitari i en l'àmbit docent.

En l'àmbit sanitari:

- En la **Consulta de Pediatria,** l'equip pediàtric (Pediatria i Infermeria) realitza: assessorament personalitzat, detecció de riscos i derivació dels casos necessaris.
  Aquestes actuacions formen part integrant dels exàmens de salut infantil. Corresponen al protocol "La salut bucodental infantil en la consulta pediàtrica" del PSBDI.

- En la **Consulta Odontològica,** l'equip odontològic (odontòlegs i odontòlogues i higienistes dentals):

  En **xiquets i xiquetes amb dentició permanent** realitzen:

  - Revisió anual de l'estat de salut de la boca i les dents (en nivell de risc de càries dental baix). La revisió pot ser més freqüent quan el nivell de risc de càries és mitjà o alt.
  - Assessoria en salut bucodental, sobretot en dieta i higiene dental.
  - Indicació i aplicació individualitzada de fluor.
  - Segellat de fissures i fosses en dents permanents.
  - Empastaments de dents permanents.
  - Tractaments pulpars de dents permanents (endodòncia).
  - Tractaments d'incisius i canins permanents (malaltia, malformacions i traumatismes).
  - Extracció (exodòncia) de dents.
  - Neteja dental (tartrectomia) quan siga necessari per a la salut gingival.

- Atenció a traumatismes.
- Detecció i orientació en maloclusions.

En els xiquets i xiquetes amb **dentició temporal amb el risc de càries dental** (en els xiquets i xiquetes amb risc baix de càries dental el seguiment es du a terme en la consulta pediàtrica), realitzen:

- Revisió amb una periodicitat que depén del seu nivell de risc de càries.
- Diagnòstic i orientació terapèutica dels riscos i les patologies orals.
- Tractaments preventius (aplicació de fluor, segellaments, etc.).

3. DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL (PSBDI) ALS CENTRES DOCENTS. CURS ESCOLAR 2018-2019

Donada la situació actual de la salut bucodental infantil a la Comunitat Valenciana, als centres docents s'implementen les estratègies següents en el PSBDI:

- Augmentar l'atenció a la vulnerabilitat.
- Prioritzar els cursos d'Educació Infantil.
- Promoure l'acció comunitària.

La ***Cartera de Serveis de Promoció de la Salut i Prevenció en l'Entorn Educatiu. Curs escolar 2018-2019*** inclou:

3.1. En Educació Infantil

- **Educació per a la salut bucodental**: realitzada pel professorat i integrada en el currículum de l'alumnat, que inclou:
    - Taller anual de raspallada en cada curs.

  En centres docents en situació de vulnerabilitat, es du a terme també:

    - Raspallada supervisada diària en els 3 cursos del 2n cicle d'Educació Infantil (3, 4 i 5 anys).
    - Taller experiencial per a famílies (pares i fills) sobre prevenció de càries (alimentació i higiene) amb 2 activitats al llarg del curs, en els 3 cursos del 2n cicle d'Educació Infantil (3, 4 i 5 anys).

- **Revisions orals:**
    - Revisió oral als xiquets i xiquetes d'últim curs d'Educació Infantil (5 anys): realitzades per higienistes dentals de les unitats odontològiques.

  En centres docents en situació de vulnerabilitat, es du a terme també:

    - Revisió oral als xiquets i xiquetes de 3, 4 i 5 anys.

3.2. En Educació Primària i Educació Especial

- **Educació per a la salut bucodental:** realitzada pel professorat i integrada en el currículum de l'alumnat, que inclou:
    - Taller anual de raspallat en cada curs.

  En centres en situació de vulnerabilitat:

    - Taller experiencial per a famílies (pares i fills) sobre prevenció de càries (alimentació i higiene) amb 2 activitats al llarg del curs.

- **Col·lutoris fluorats:** almenys de 1r a 4t curs d'Educació Primària i en tots els cursos d'Educació Especial

3.3. En Educació Secundària

- **Educació per a la salut bucodental**: realitzada pel professorat i integrada en el currículum de l'alumnat.

  En centres en situació de vulnerabilitat:

    - Taller experiencial per a famílies (pares i fills) sobre prevenció de càries (alimentació i higiene) amb 2 activitats al llarg del curs.

4. AVALUACIÓ DE LES ACTIVITATS DE SALUT BUCODENTAL INFANTIL (PSBDI) ALS CENTRES DOCENTS. CURS ESCOLAR 2018-2019

A la Comunitat Valenciana, un total de 382 municipis tenen centres docents i, d'aquests, 348 (91%) tenen centres docents que participen en el Programa de Salut Bucodental Infantil (PSBDI).

4.1. Cobertura de centres docents que participen en el PSBDI

En el curs escolar 2018-2019, el professorat ha dut a terme activitats de promoció de la salut bucodental en 1.138 centres docents, és a dir, en el 61% (56% en el curs anterior), que constitueix la ***cobertura global de participació en el programa***, és a dir, realització de qualsevol de les activitats del PSBDI, que es duen a terme en tots els centres docents (educació per a la salut bucodental integrada en el currículum –EpS– i col·lutoris fluorats setmanals, només EpS, taller de raspallat) i de les activitats que s'implementen en centres amb alumnat amb més risc de càries (raspallat supervisat diari, taller experiencial amb famílies).

Les dades de *cobertura global de participació en el programa (PSBDI),* el total d'activitat realitzada i per a tots els nivells educatius de centres docents per Departament de Salut, es reflecteixen en la figura 1; mentre que la cobertura per tipus d'activitat realitzada es mostra en la figura 2 i en la taula 1. Les cobertures per cadascun dels nivells educatius: segon cicle d'Educació Infantil, Educació Primària i 1r i 2n curs d'Educació Secundària Obligatòria (ESO) es mostren en les figures 2, 3, 4 i 5, respectivament. La cobertura en centres d'Educació Especial (CEE) queda reflectida en la taula 2.

Hi ha una variabilitat àmplia de les cobertures entre els diferents departaments de Salut. Es distingeix sempre entre el Departament 10V-València Hospital Peset i 10-M, ja que la gestió d'aquest últim correspon al Centre de Salut Pública de València.

En global (figura 1), la participació en qualsevol de les activitats del PSBDI realitzades pel professorat en els centres docents, a la Comunitat Valenciana arriba al 61%, però varia entre el 28% i el 82% en els departaments de Salut.

Cal destacar una cobertura del 75% o superior en els centres docents de tots els departaments de Salut de la província de Castelló, així com en el Departament de Sagunt i en el departament 10 M (municipis). I en l'interval entre 70-75 % es troben els

departaments d'Arnau de Vilanova-Llíria, València–La Fe, La Ribera, Dénia, Alcoi i Marina Baixa. D'altra banda, els departaments València–H. General i Gandia tenen una cobertura igual o menor al 40%.

El perfil de les activitats realitzades en els centres docents es mostra en la figura 2. A l'hora d'analitzar aquest perfil, cal tindre en compte que les activitats de *programa complet* (*educació per a la salut –EpS– i col·lutoris fluorats setmanals*) i *només EpS* són excloents, però *altres activitats (taller de raspallat dental, raspallat supervisat diari i taller experiencial amb famílies),* que són actuacions d'educació per a la salut bucodental amb entitat pròpia i se n'analitza la cobertura per separat, poden realitzar-se addicionalment a les 2 anteriors. Per aquest motiu, la cobertura d'*altres activitats* reflecteix els centres docents que únicament han realitzat alguna d'aquestes actuacions.

A la Comunitat Valenciana, la *cobertura del programa complet* és del 21% i la cobertura de *només EpS* és del 29%. L'11% dels centres docents han realitzat únicament *altres activitats.* No obstant això, un 31% dels centres docents han fet qualsevol d'aquestes activitats exclusivament o bé juntament amb *programa complet* o bé *només EpS* (vegeu la taula 1). Per tipus d'activitat, el 28% dels centres docents ha realitzat el *taller de raspallat dental*, el 7% ha realitzat raspallat supervisat diari i el 3% ha realitzat el *taller experiencial amb famílies.* Cada centre pot haver realitzat una o més d'aquestes activitats, per això la suma d'aquests percentatges (28%, 7% i 3%) resulta més del 31%.

Per departaments de Salut, hi ha molta variabilitat en el perfil d'activitats, que queda reflectida en la figura 2.

En Educació Primària (figura 3), la cobertura de participació dels centres docents en qualsevol activitat a la Comunitat Valenciana és del 50% (54,8% en el curs anterior). La cobertura del *programa complet* és del 27% (37% en el curs anterior) i la de *només EpS* és del 21% (18% en el curs anterior). Per tant, la cobertura d'ambdues és del 48 % (55 % en el curs anterior). A més, el 2% dels centres docents han realitzat únicament *altres activitats.*

Per departaments de Salut, la cobertura de participació varia entre el 17% i el 100%. Per al *programa complet,* és a dir, realització d'*educació per a la salut i col·lutoris fluorats setmanals* el rang de cobertura varia del 5% al 83% en els departaments de Salut, encara que la cobertura a la Comunitat Valenciana és del 27%. La disminució en la cobertura de col·lutoris fluorats setmanals juntament amb EpS està influïda per la

limitació de disponibilitat de solució fluorada i retard en la seua distribució en aquest curs escolar.

En el segon cicle d'Educació Infantil, és a dir, escolars de 3, 4 i 5 anys (figura 4), la cobertura d'EpS és del 71 % per al total de la Comunitat Valenciana (59,3 % l'any anterior), i el rang de cobertures varia per departaments de Salut entre el 28 % i el 100 %. Per tant, en aquest curs escolar es comença a reflectir l'augment de cobertura en la població menor de 6 anys, prioritzada en les activitats de promoció de la salut bucodental en els centres docents en la cartera de serveis d'aquest curs escolar.

En els dos primers cursos de l'ESO, la cobertura global és més baixa que en Educació Primària i Educació Infantil, que és del 10,1% per a la Comunitat Valenciana (13,2% en el curs anterior), i varia per Departaments de Salut entre un 0% i un 29% (figura 5).

En els 45 centres docents d'Educació Especial (CEE) (vegeu la taula 2), la cobertura global per a la Comunitat Valenciana és del 55% (43,2% en el curs anterior). Per tant, hi ha hagut un augment de la cobertura en aquests centres. No obstant això, segueix sense aconseguir-se la cobertura dels centres docents ordinaris (61%), a pesar que aquests xiquets i xiquetes tenen un risc augmentat de malalties orals i, a més, el tractament de patologies orals en aquests pacients comporta amb més freqüència la utilització d'anestèsia general. La cobertura del *programa complet* és del 33%, superior a la cobertura aconseguida en centres ordinaris (21 %). Un 5 % dels centres (1 centre en el Departament Arnau de Vilanova-Llíria i 1 centre en el Departament de la Ribera han realitzat exclusivament *altres activitats (taller de raspallat i taller experiencial amb famílies,* respectivament). El taller de raspallat s'ha realitzat en el 38% dels centres; el raspallat supervisat diari, en el 7%, i el taller experiencial amb famílies, en el 9%.

L'interval de cobertures per departament en aquests CEE varia del 0 % al 100 %. Alguns departaments no realitzen activitats en els seus CEE (Departament València-La Fe, Departament de Gandia, Departament Alacant-Hospital General, Departament Elx-Hospital General, Departament de Manises i Departament Elx-Crevillent). El Departament de Requena i el Departament València-H. General, municipis (10 M), no tenen CEE.

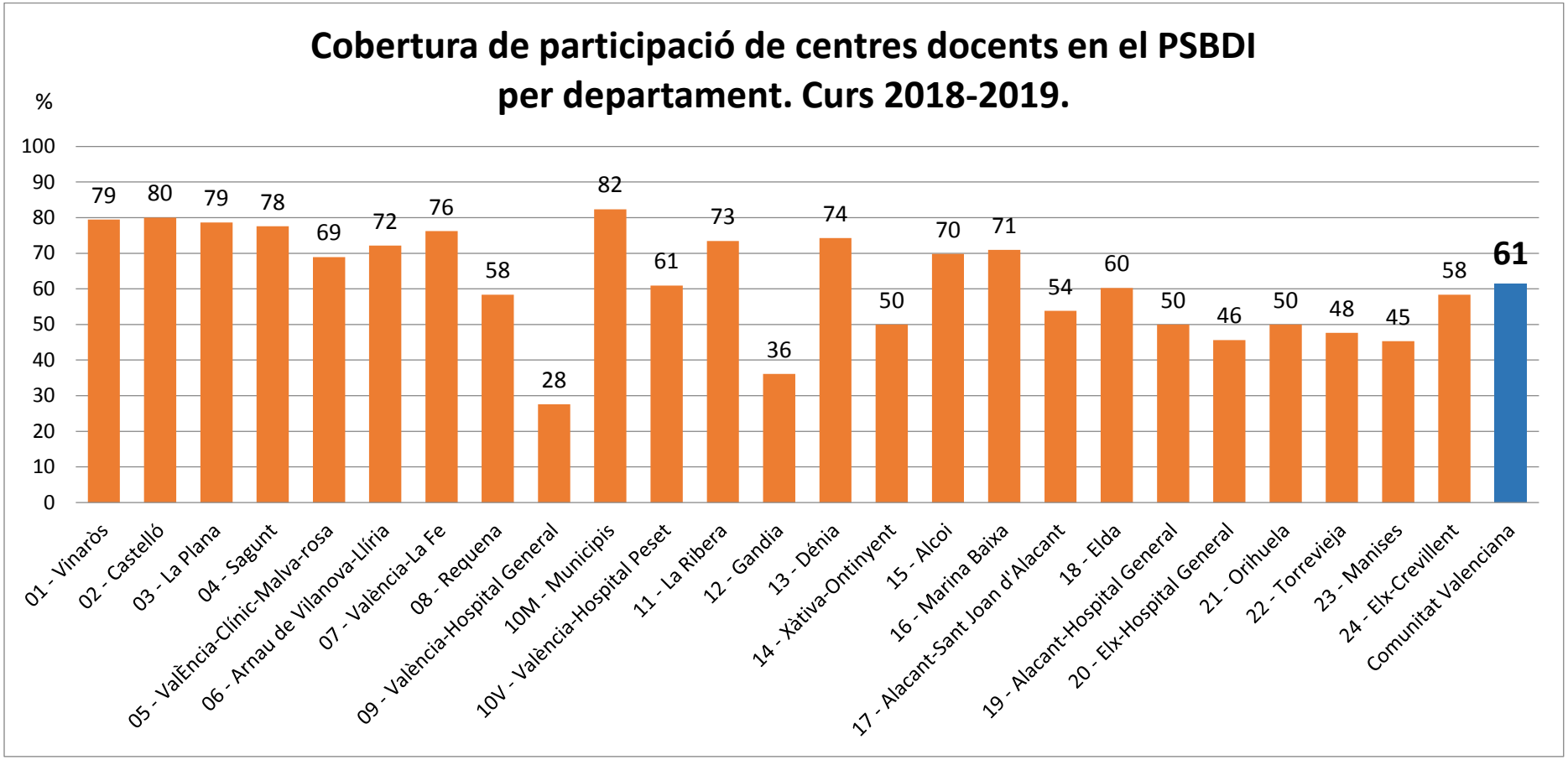
Cobertura de participació de centres docents en el PSBDI
per departament. Curs 2018-2019.
%
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
79
80
79
78
69
72
76
58
28
82
61
73
36
74
50
70
71
54
60
50
46
50
48
45
58
61
01 - Vinaròs
02 - Castelló
03 - La Plana
04 - Sagunt
05 - ValÈncia-Clínic-Malva-rosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - València-La Fe
08 - Requena
09 - València-Hospital General
10M - Municipis
10V - València-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandia
13 - Dénia
14 - Xàtiva-Ontinyent
15 - Alcoi
16 - Marina Baixa
17 - Alacant-Sant Joan d'Alacant
18 - Elda
19 - Alacant-Hospital General
20 - Elx-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elx-Crevillent
Comunitat Valenciana

Figura 1

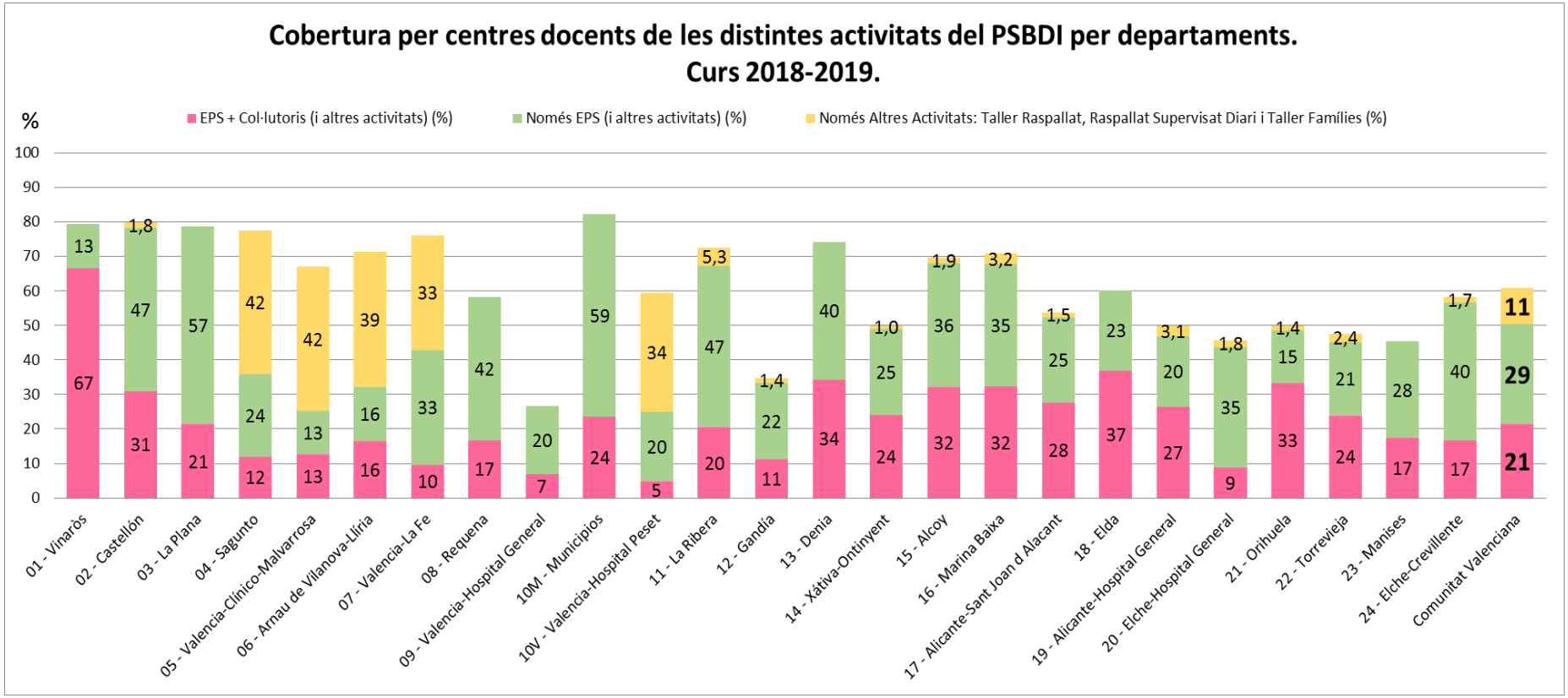
Cobertura per centres docents de les distintes activitats del PSBDI per departaments.
Curs 2018-2019.
%
EPS + Col·lutoris (i altres activitats) (%)
Només EPS (i altres activitats) (%)
Només Altres Activitats: Taller Raspallat, Raspallat Supervisat Diari i Taller Famílies (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 2

Taula 1. Cobertura per centres docents de realització d'altres activitats: taller de raspallat, raspallat supervisat diari i taller experiencial amb famílies, per departament. Curs 2018-2019.

Departaments	Taller Raspallat	Raspallat Supervisat Diari	Taller Experiencial amb Famílies	Centres que realitzen qualsevol d'aquestes activitats	Total de Centres
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	
01 - Vinaròs	6 (15)	14 (36)	1 (2,6)	16 (41)	39
02 - Castellón	17 (15)	6 (5)	4 (3,6)	21 (19)	110
03 - La Plana	6 (8)	3 (4)	1 (1,3)	7 (9)	75
04 - Sagunto	50 (75)	2 (3)	1 (1,5)	50 (75)	67
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa	69 (67)	6 (6)	2 (1,9)	69 (67)	103
06 - Arnau de Vilanova-Llíria	98 (70)	10 (7)	0	98 (70)	140
07 - Valencia-La Fe	37 (44)	4 (5)	2 (2,4)	39 (46)	84
08 - Requena	2 (8)	1 (4)	0	2 (8)	24
09 - Valencia-Hospital General	12 (10)	4 (3)	1 (0,9)	13 (11)	116
10M - Municipios	0	1 (6)	0	1 (6)	17
10V - Valencia-Hospital Peset	38 (59)	3 (5)	0	38 (59)	64
11 - La Ribera	19 (17)	12 (11)	11 (9,7)	31 (27)	113
12 - Gandía	8 (11)	5 (7)	0	8 (11)	72
13 - Denia	20 (29)	1 (1)	2 (2,9)	20 (29)	70
14 - Xátiva-Ontinyent	16 (15)	10 (10)	1 (1)	19 (18)	104
15 - Alcoy	19 (36)	2 (4)	4 (7,5)	20 (38)	53
16 - Marina Baixa	16 (26)	11 (18)	2 (3,2)	23 (37)	62
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant	15 (23)	7 (11)	1 (1,5)	17 (26)	65
18 - Elda	15 (21)	6 (8)	3 (4,1)	16 (22)	73
19 - Alicante-Hospital General	13 (13)	5 (5)	4 (4,1)	16 (16)	98
20 - Elche-Hospital General	16 (28)	5 (9)	2 (3,5)	16 (28)	57
21 - Orihuela	5 (7)	2 (3)	3 (4,2)	7 (10)	72
22 - Torrevieja	4 (10)	3 (7)	1 (2,4)	5 (12)	42
23 - Manises	8 (11)	2 (3)	1 (1,3)	9 (12)	75
24 - Elche-Crevillente	11 (18)	3 (5)	2 (3,3)	13 (22)	60
Comunitat Valenciana	**520 (28)**	**128 (7)**	**49 (2,6)**	**574 (31)**	**1855**

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

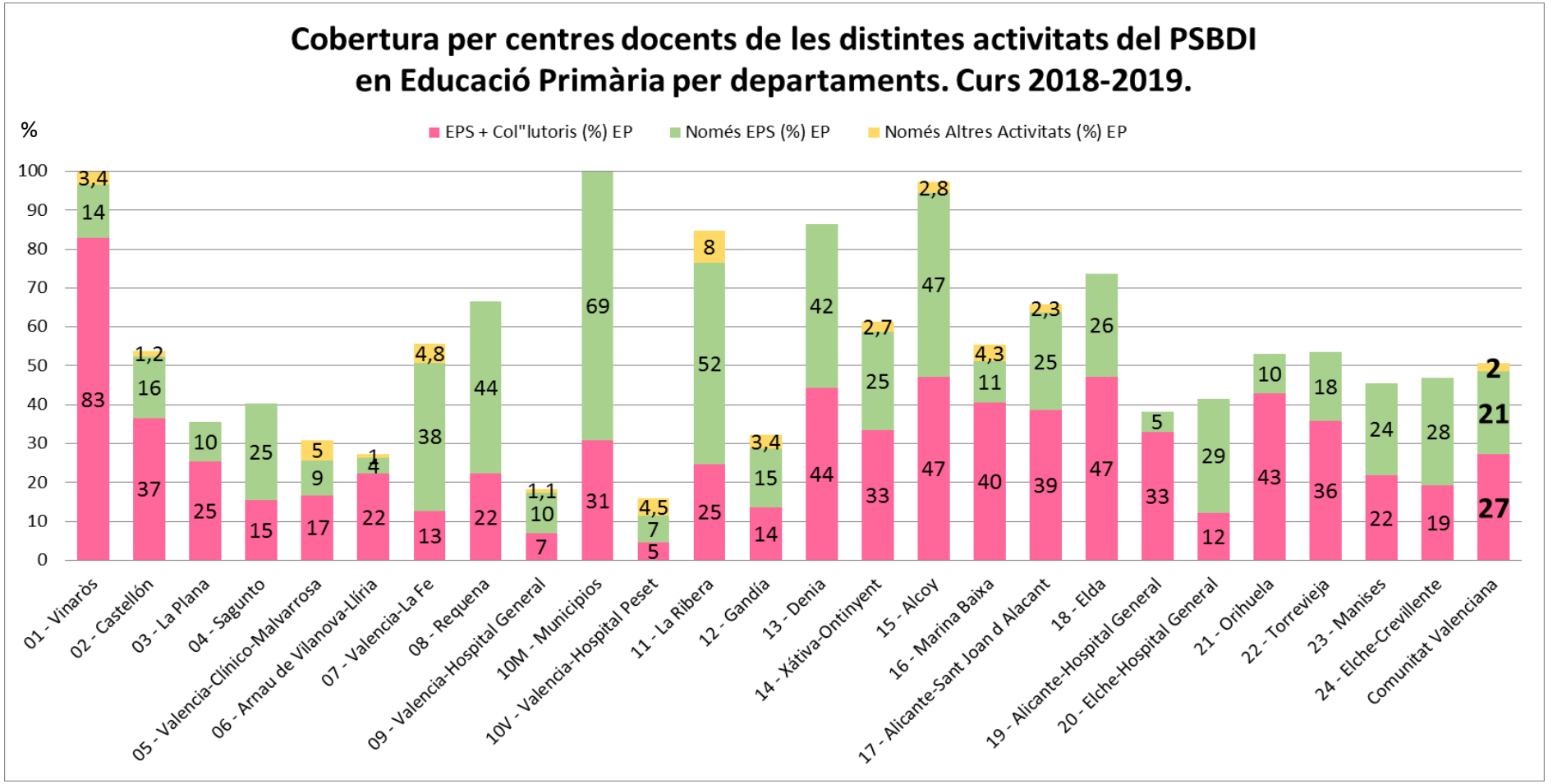

Figura 3

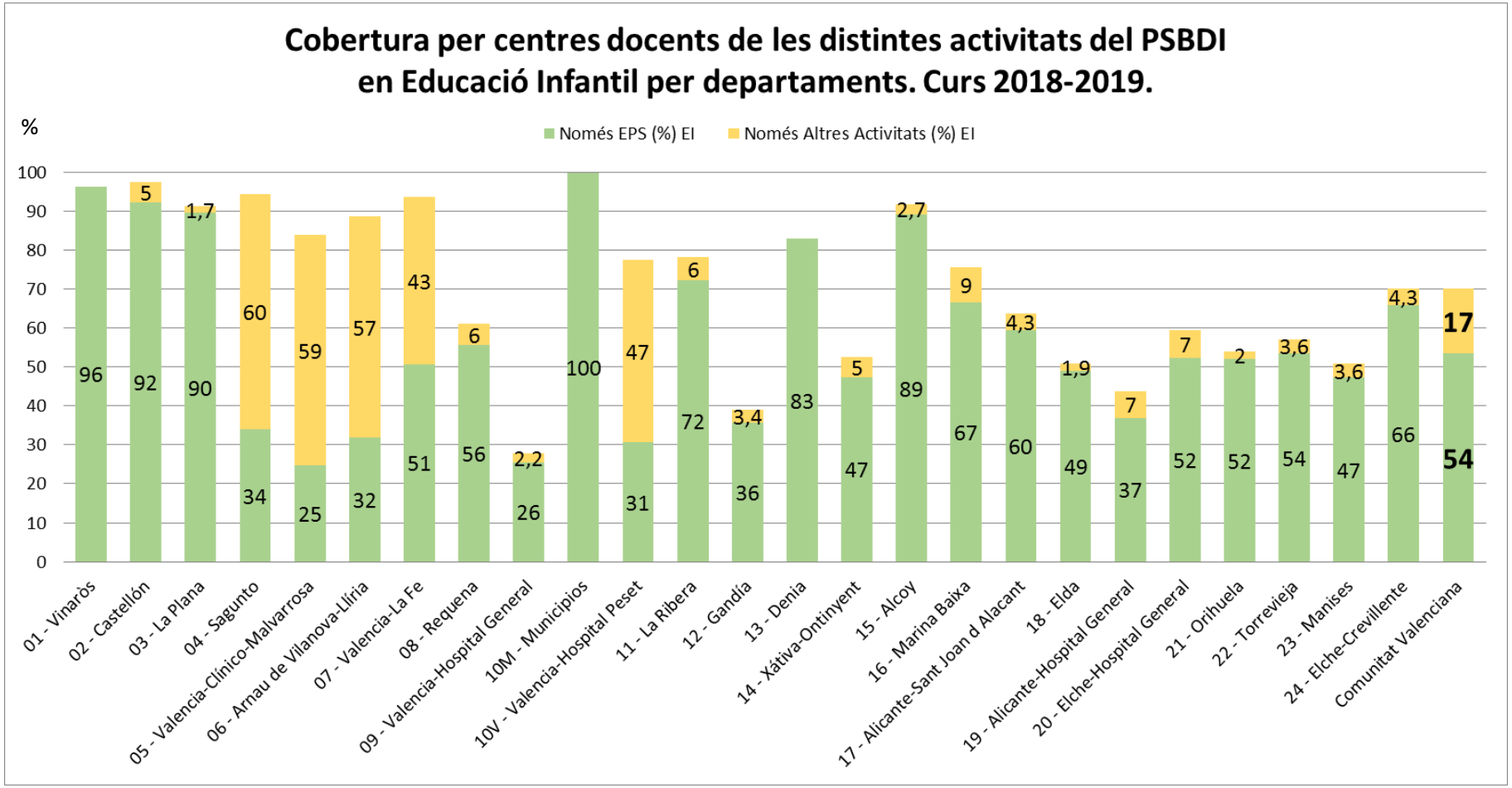
Cobertura per centres docents de les distintes activitats del PSBDI
en Educació Infantil per departaments. Curs 2018-2019.
%
Només EPS (%) EI
Només Altres Activitats (%) EI
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana
96
5
92
1,7
90
60
34
59
25
57
32
43
51
6
56
2,2
26
100
47
31
6
72
3,4
36
83
5
47
2,7
89
9
67
4,3
60
1,9
49
7
37
7
52
2
52
3,6
54
3,6
47
4,3
66
17
54

Figura 4

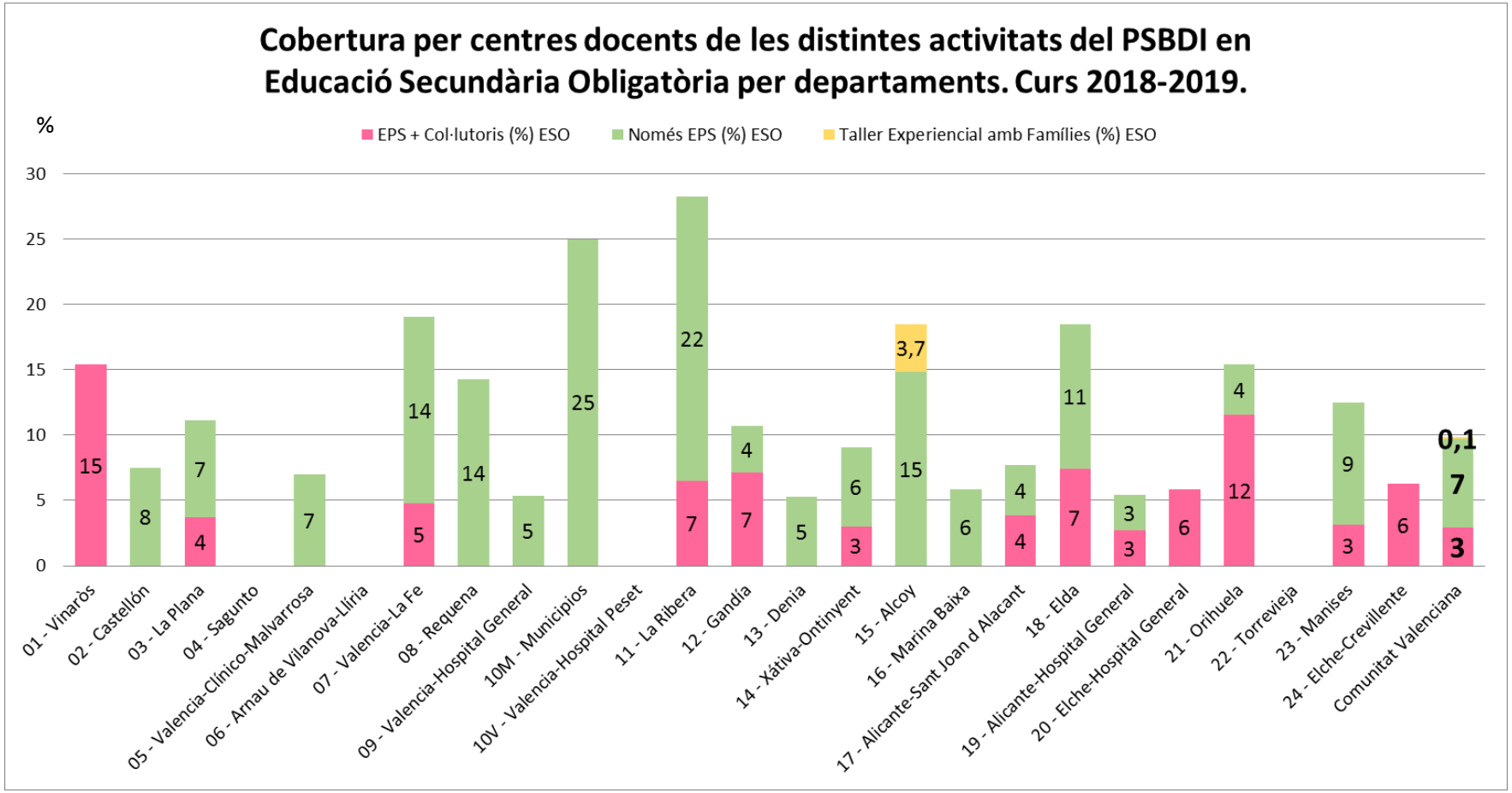
Cobertura per centres docents de les distintes activitats del PSBDI en Educació Secundària Obligatòria per departaments. Curs 2018-2019.
%
EPS + Col·lutoris (%) ESO
Només EPS (%) ESO
Taller Experiencial amb Famílies (%) ESO
30
25
20
15
10
5
0
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana
15
8
7
4
7
14
5
14
5
25
22
7
4
7
5
6
3
3,7
15
6
4
4
11
7
3
3
6
4
12
9
3
6
0,1
7
3

Figura 5

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

Taula 2. Cobertura per centres docents en Educació Especial (CEE), per departament. Curs 2018-2019

Departaments	EPS + Col·lutoris CEE	Només EPS CEE	Taller Raspallat CEE	Raspallat Supervisat Diari CEE	Taller Experiencial amb Famílies CEE	Centros Educatius CEE
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	
01 - Vinaròs	1 (100)		1 (100)	1 (100)		1
02 - Castellón	4 (100)		1 (25)		1 (25)	4
03 - La Plana	1 (50)		1 (50)			2
04 - Sagunto		1 (100)	1 (100)		1 (100)	1
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa		1 (50)	1 (50)			2
06 - Arnau de Vilanova-Lliria	1 (20)	1 (20)	3 (60)	1 (20)		5
07 - Valencia-La Fe						2
08 - Requena						
09 - Valencia-Hospital General	2 (50)	1 (25)	2 (50)			4
10M - Municipios						
10V - Valencia-Hospital Peset	1 (50)		1 (50)	1 (50)		2
11 - La Ribera	1 (50)				1 (33)	3
12 - Gandía						1
13 - Denia	1 (50)		1 (50)		1 (50)	2
14 - Xátiva-Ontinyent		1 (50)				2
15 - Alcoy		1 (50)				2
16 - Marina Baixa	1 (100)		1 (100)			1
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant	1 (100)		1 (100)			1
18 - Elda	1 (100)		1 (50)			2
19 - Alicante-Hospital General						3
20 - Elche-Hospital General						1
21 - Orihuela		1 (100)	1 (100)			1
22 - Torrevieja		1 (100)	1 (100)			1
23 - Manises						1
24 - Elche-Crevillente						1
Comunitat Valenciana	**15 (33)**	**8 (18)**	**17 (38)**	**3 (7)**	**4 (9)**	**45**

4.2. Cobertura d'alumnes que participen en el PSBDI

En el curs escolar 2018-2019, un total de 169.270 alumnes van participar en les activitats de *programa complet* o *només EpS*, i es va aconseguir una cobertura total de participació del 30% a la Comunitat Valenciana. Aquesta cobertura varia entre el 10% i el 75% en els departaments de Salut (figura 6).

A més, alguns alumnes van realitzar *altres activitats* de manera exclusiva o juntament amb les actuacions anteriors: 37.522 alumnes (7%) van realitzar el *taller de raspallat*, 6.367 alumnes (1,1%) van realitzar *raspallat supervisat diari* i 3.093 alumnes (0,5%) van realitzar el *taller experiencial amb famílies.*

4.2.1. Educació Infantil

Dels cursos del segon cicle d'Educació Infantil (3, 4 i 5 anys) van participar un total de 51.508 xiquets i xiquetes en activitats d'educació per a la salut bucodental, realitzades pel professorat a l'aula (53.152 en el curs anterior), i es va aconseguir una cobertura del 39% a la Comunitat Valenciana (39,9% en el curs anterior). A més, alguns alumnes van realitzar *altres activitats* exclusivament o conjuntament amb l'*EpS*: 17.711 alumnes (13%) van realitzar el *taller de raspallat*, 6.349 alumnes (5%) van realitzar *raspallat supervisat diari*, i 869 alumnes (1%) van realitzar el *taller experiencial amb famílies* (taula 3). Per tant, hi ha hagut una cobertura similar en menors de 6 anys en l'EpS integrada en el currículum, però ja s'implementen les actuacions específiques.

Hi ha una variació àmplia de la cobertura d'*EpS* entre els diferents departaments de Salut que continua oscil·lant notablement, entre el 14% i el 98% (figura 7). Els departaments de la província de Castelló aconsegueixen cobertures iguals o superiors al 80%. El departament de la Ribera aconsegueix el 74%. Per contra, un total de 4 departaments de Salut tenen una cobertura menor del 20%.

Aquesta població infantil menor de 6 anys i, per tant, amb dentició temporal, constitueix una població prioritària de les actuacions d'educació per a la salut bucodental en centres docents; a causa de l'augment de la prevalença de càries en dentició temporal en els últims anys a la nostra Comunitat, i la presència de càries en dentició temporal és un predictor important d'aparició de càries en dentició permanent.

4.2.2. Educació Primària

Un total de 108.904 alumnes d'Educació Primària van participar en el *programa complet (col·lutoris fluorats setmanals i EpS)* o *només EpS* (123.720 en el curs anterior), i es va aconseguir una cobertura global del 34% a la Comunitat Valenciana, és a dir, lleugerament inferior a l'observada en el curs anterior (39,5%) (figura 8) i també inferior a l'observada en Educació Infantil.

Per Departaments de Salut, aquesta cobertura oscil·la entre el 10% i el 89%. Encara que 4 departaments de Salut (Vinaròs, 10M–Municipis, La Ribera i Alcoi) aconsegueixen una cobertura superior al 60%, un total de 6 departaments de Salut (departaments de València–Clínic–Malva-rosa, d'Arnau de Vilanova–Llíria, València–Hospital General, València–Hospital Peset, Alacant–Hospital General i Elx–Hospital General) tenen una cobertura del 25% o inferior.

La cobertura del *programa complet* (EpS i col·lutoris fluorats setmanals) aconsegueix el 16%, i la cobertura oscil·la en els Departaments de Salut entre el 2% i el 58%. En aquest curs escolar cal assenyalar el retard i el lliurament inferior a la quantitat contractada de la solució fluorada i les incidències que hi ha hagut en la seua distribució als centres docents.

L'evolució de la cobertura del programa complet en alumnes matriculats en Educació Primària en el període 2012-2019, queda reflectida en la figura 9, i s'observa una disminució d'aquesta cobertura en els últims anys.

La cobertura de realització únicament d'activitats d'EpS sense col·lutori fluorat setmanal és del 18% a la Comunitat Valenciana. Per departaments de Salut, aquesta cobertura oscil·la entre el 5% i el 55%.

La *cobertura global* en Educació Primària disminueix gradualment des de 1r fins a 6é de Primària; de 37,2% a 30,2%, especialment en 5é i 6é de Primària (figura 10).

4.2.3. Educació Secundària Obligatòria (ESO)

En 1r i 2n curs d'ESO, la cobertura global aconsegueix solament el 7% a la Comunitat Valenciana (figura 11), igual que en anys anteriors (10% en 2017-2018).

4.2.4. Centres d'Educació Especial (CEE)

En els 45 CEE, dels 2.976 alumnes matriculats, 1.222 alumnes, és a dir, el 41%, participen en el *programa complet* o *només EpS* (53,2% en el curs anterior) (taula 4). El Departament de Requena, el Departament València–H. General i 10M–Municipis, no

tenen CEE. L'interval de cobertures per departaments de Salut oscil·la entre el 0 i el 100%. Aquesta població escolar és prioritària a causa del risc més alt de problemes de salut oral i per comportar més dificultat el tractament de la patologia dental.

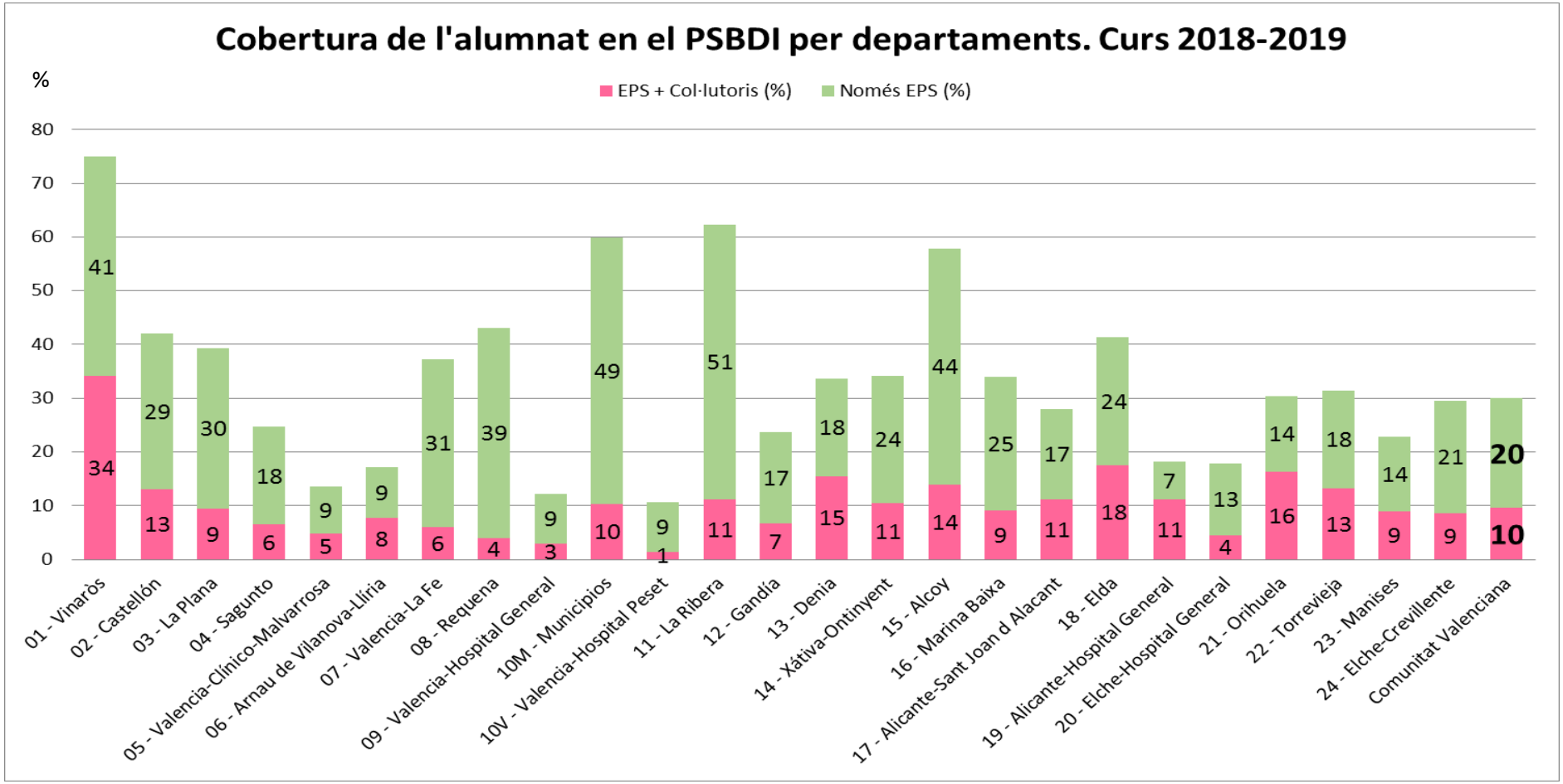
Cobertura de l'alumnat en el PSBDI per departaments. Curs 2018-2019
%
EPS + Col·lutoris (%)
Només EPS (%)
80
70
60
50
40
30
20
10
0
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana
34 41
13 29
9 30
6 18
5 9
8 9
6 31
4 39
3 9
10 49
1 9
11 51
7 17
15 18
11 24
14 44
9 25
11 17
18 24
11 7
4 13
16 14
13 18
9 14
9 21
10 20

Figura 6

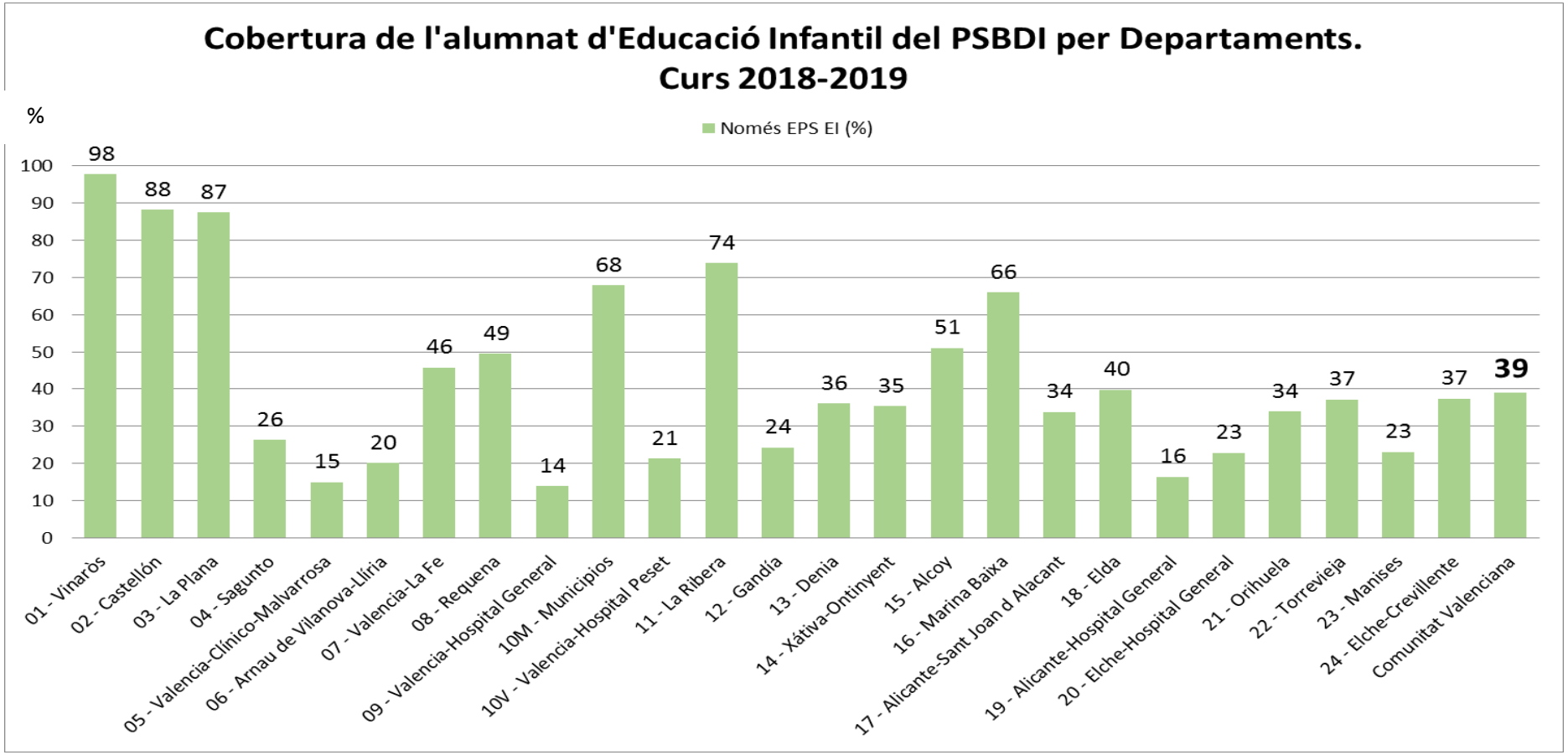
Cobertura de l'alumnat d'Educació Infantil del PSBDI per Departaments.
Curs 2018-2019
%
Només EPS EI (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
98
88
87
26
15
20
46
49
14
68
21
74
24
36
35
51
66
34
40
16
23
34
37
23
37
39
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xàtiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 7

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

Taula 3. Cobertura d'*altres activitats (taller de raspallat, raspallat supervisat diari i taller experiencial amb famílies*) en Educació Infantil, per departaments. Curs 2018-2019.

Departaments	Només EPS EI	Taller Raspallat EI	Raspallat Supervisat Diari EI	Taller Experiencial amb Famílies EI	Matriculats EI
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	
01 - Vinaròs	2389 (98)	383 (16)	537 (22)		2444
02 - Castellón	6641 (88)	938 (12)	475 (6)	43 (0,6)	7534
03 - La Plana	4503 (87)	324 (6)	182 (3,5)	6 (0,1)	5150
04 - Sagunto	1060 (26)	1393 (35)	109 (2,7)		4025
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa	1233 (15)	2525 (31)	259 (3,1)		8204
06 - Arnau de Vilanova-Llíria	2038 (20)	3325 (33)	328 (3,2)		10122
07 - Valencia-La Fe	3202 (46)	1489 (21)	154 (2,2)		6988
08 - Requena	569 (49)	43 (4)	54 (5)		1150
09 - Valencia-Hospital General	1424 (14)	388 (4)	215 (2)	147 (1,4)	10215
10M - Municipios	825 (68)		99 (8)		1216
10V - Valencia-Hospital Peset	1033 (21)	1442 (30)	117 (2,4)		4858
11 - La Ribera	5111 (74)	583 (8)	437 (6)	27 (0,4)	6925
12 - Gandía	1078 (24)	142 (3)	239 (5)		4444
13 - Denia	1481 (36)	459 (11)	12 (0,3)	12 (0,3)	4102
14 - Xátiva-Ontinyent	1745 (35)	423 (9)	421 (9)		4932
15 - Alcoy	1793 (51)	945 (27)	153 (4,3)	127 (3,6)	3517
16 - Marina Baixa	3027 (66)	482 (10)	802 (17)	8 (0,2)	4591
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant	1845 (34)	283 (5)	258 (4,7)	54 (1)	5460
18 - Elda	2066 (40)	289 (6)	269 (5)		5196
19 - Alicante-Hospital General	1187 (16)	559 (8)	270 (3,7)	95 (1,3)	7246
20 - Elche-Hospital General	1178 (23)	531 (10)	227 (4,4)	147 (2,8)	5159
21 - Orihuela	1778 (34)		195 (3,7)	10 (0,2)	5242
22 - Torrevieja	1460 (37)	196 (5)	422 (11)	129 (3,3)	3924
23 - Manises	1241 (23)	208 (4)	74 (1,3)		5375
24 - Elche-Crevillente	1601 (37)	361 (8)	41 (1)	64 (1,5)	4284
Comunitat Valenciana	**51508 (39)**	**17711 (13)**	**6349 (4,8)**	**869 (0,7)**	**132303**

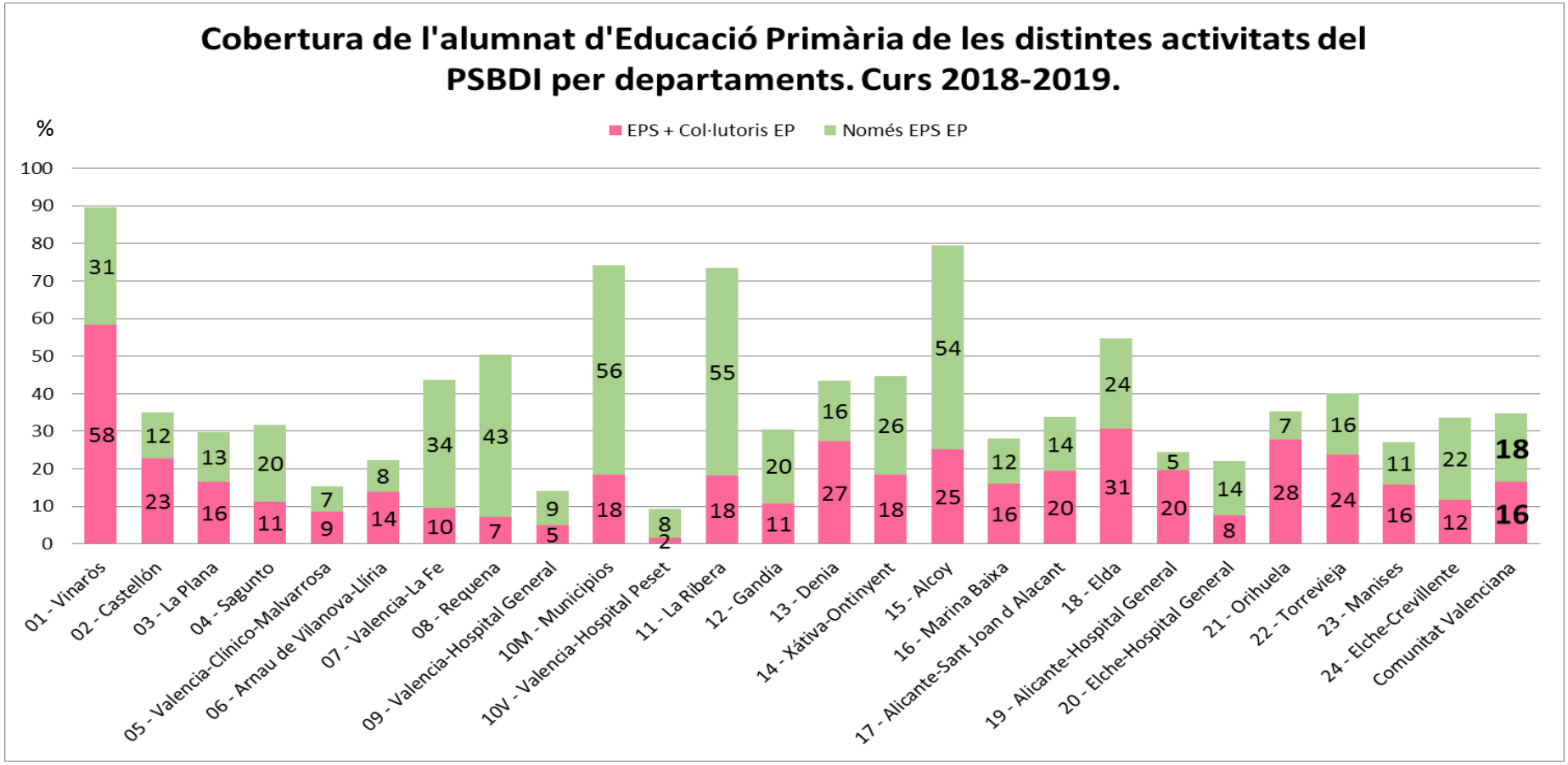
Cobertura de l'alumnat d'Educació Primària de les distintes activitats del PSBDI per departaments. Curs 2018-2019.
%
EPS + Col·lutoris EP
Només EPS EP
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Llíria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 8

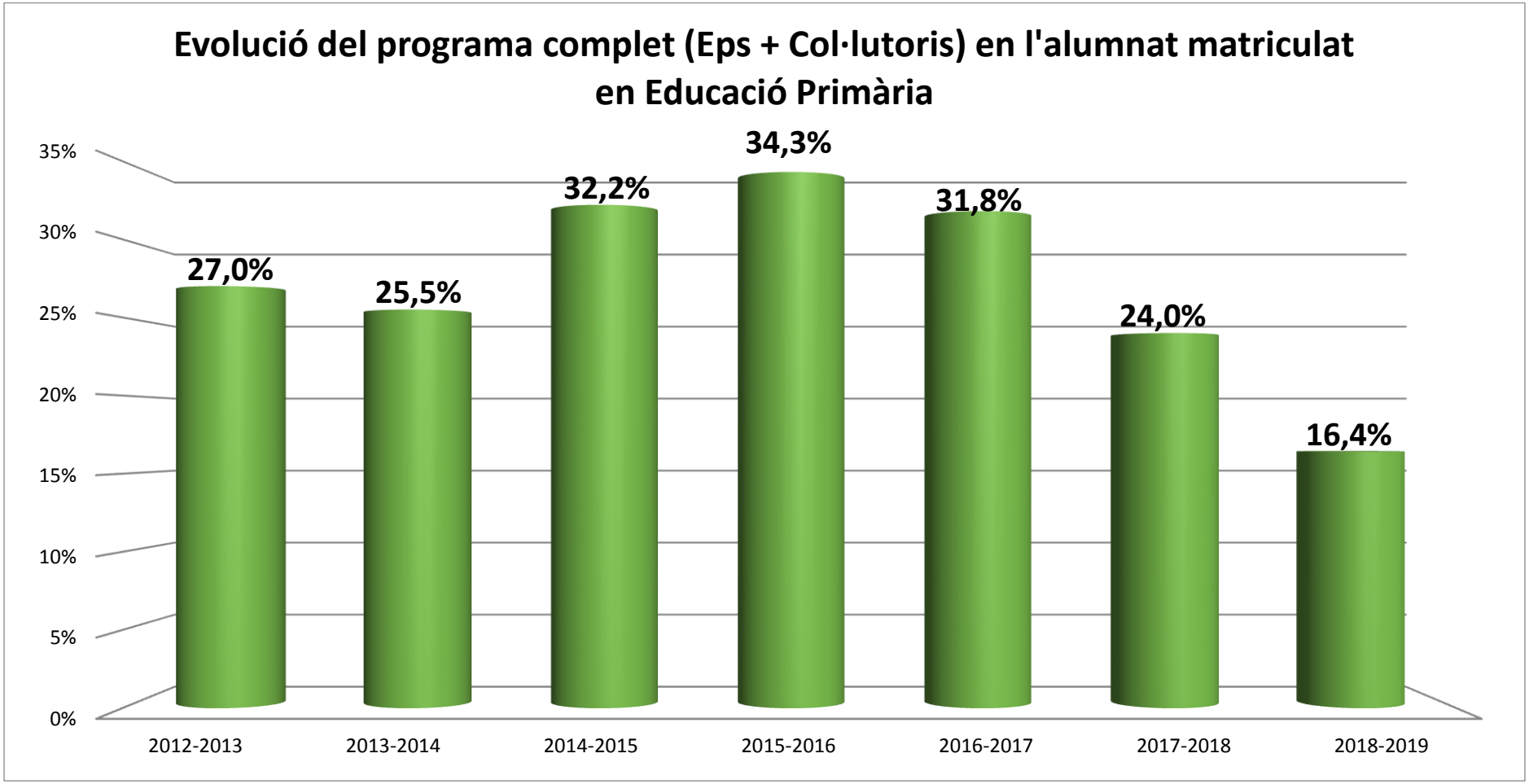
Evolució del programa complet (Eps + Col·lutoris) en l'alumnat matriculat en Educació Primària
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
27,0%
25,5%
32,2%
34,3%
31,8%
24,0%
16,4%
2012-2013
2013-2014
2014-2015
2015-2016
2016-2017
2017-2018
2018-2019

Figura 9

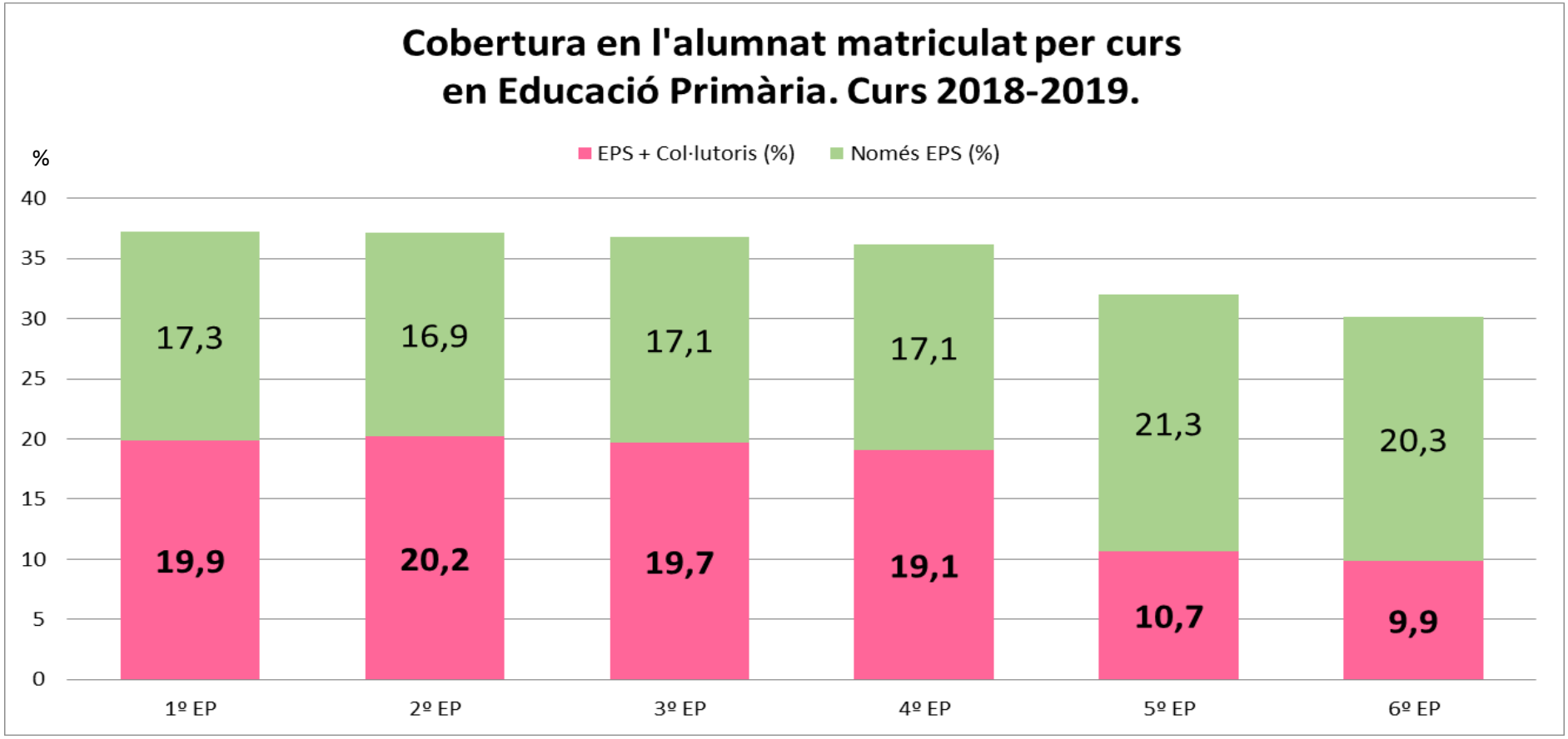
Cobertura en l'alumnat matriculat per curs en Educació Primària. Curs 2018-2019.
%
EPS + Col·lutoris (%)
Només EPS (%)
40
35
30
25
20
15
10
5
0
17,3
16,9
17,1
17,1
21,3
20,3
19,9
20,2
19,7
19,1
10,7
9,9
1º EP
2º EP
3º EP
4º EP
5º EP
6º EP

Figura 10

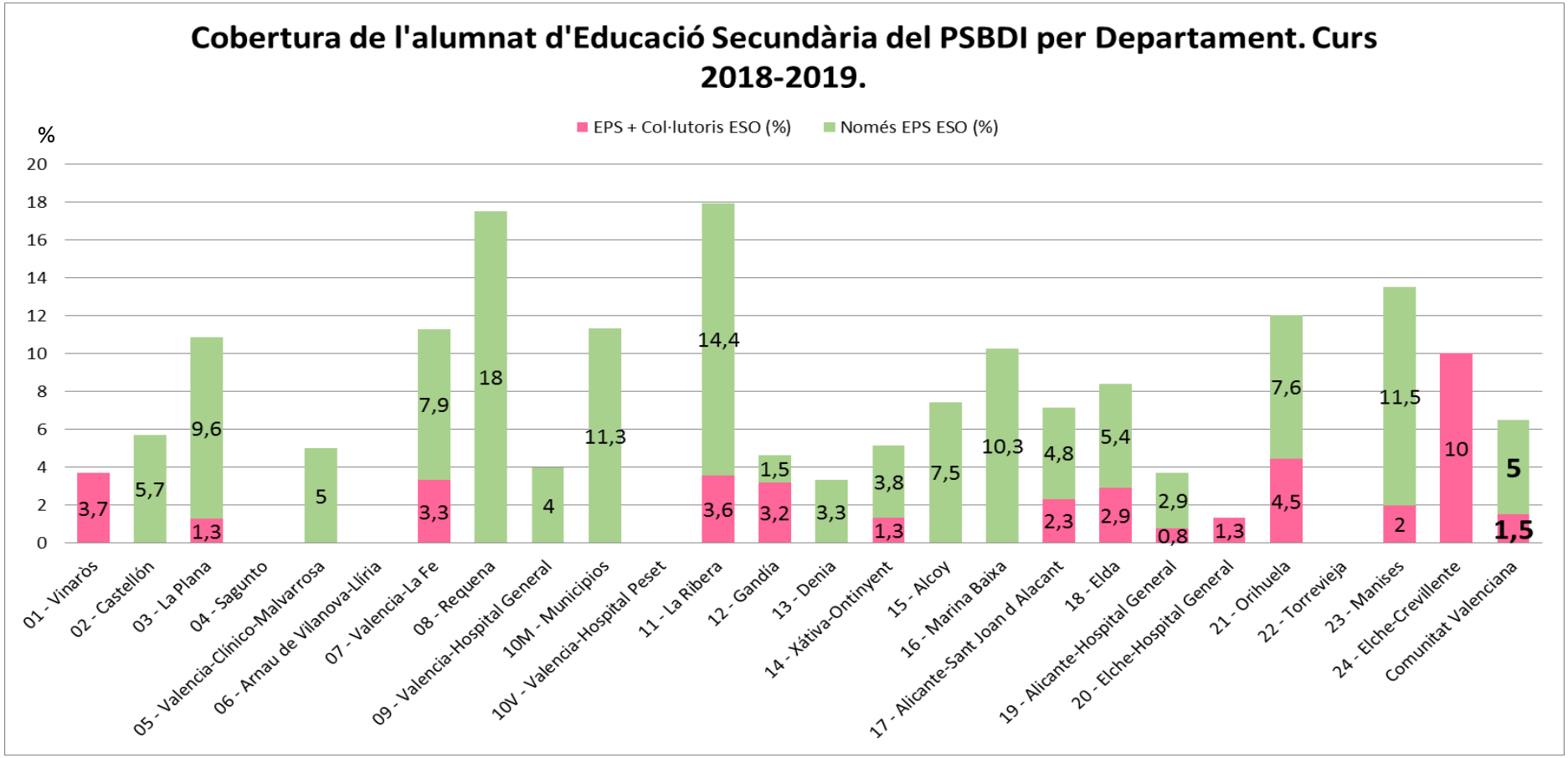
Cobertura de l'alumnat d'Educació Secundària del PSBDI per Departament. Curs 2018-2019.
EPS + Col·lutoris ESO (%)
Només EPS ESO (%)
%
20
18
16
14
12
10
8
6
4
2
0
3,7
5,7
1,3
9,6
5
3,3
7,9
4
18
11,3
3,6
14,4
3,2
1,5
3,3
1,3
3,8
7,5
10,3
2,3
4,8
2,9
5,4
0,8
2,9
1,3
4,5
7,6
2
11,5
10
1,5
5
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 11

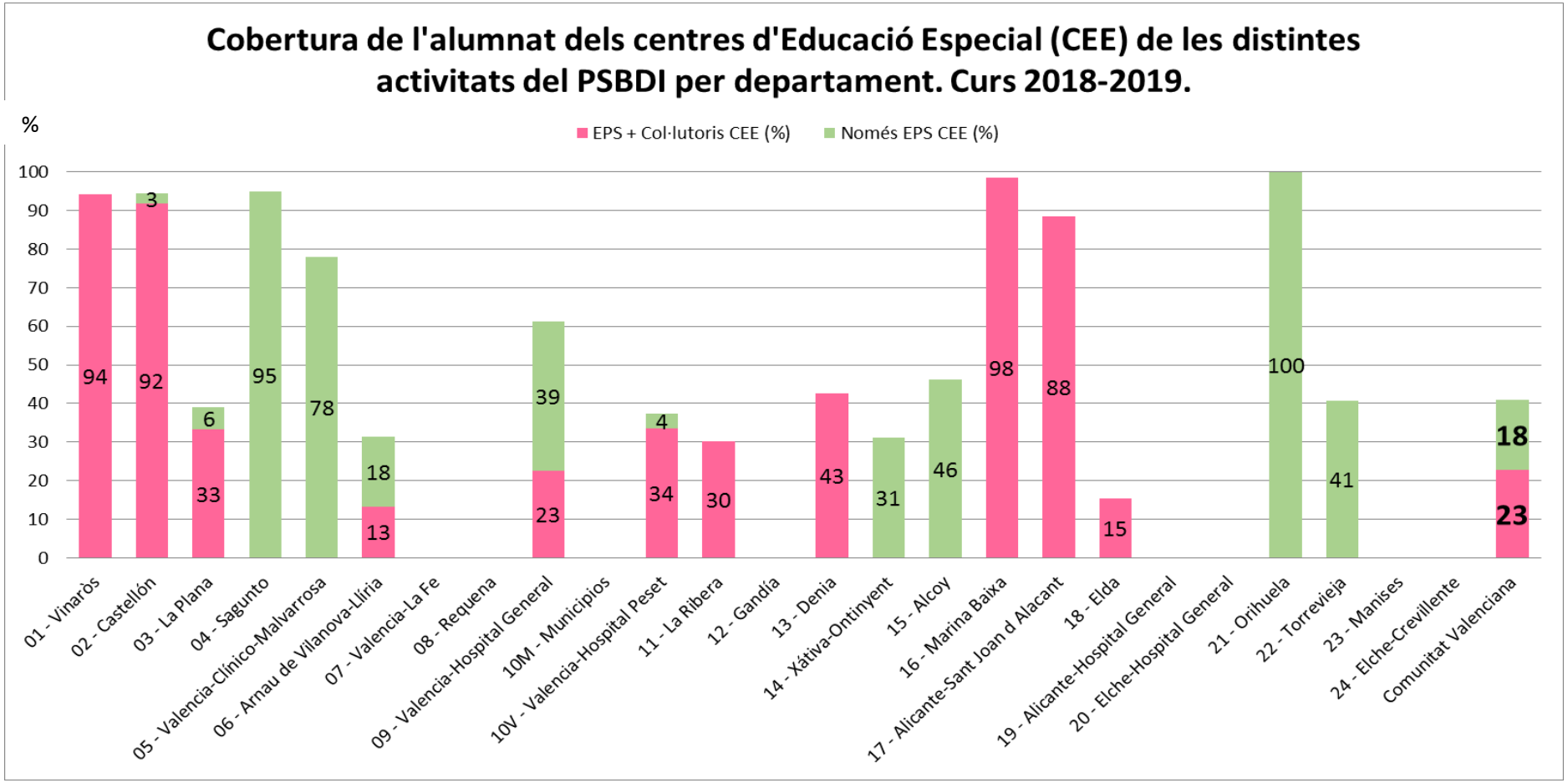
Cobertura de l'alumnat dels centres d'Educació Especial (CEE) de les distintes activitats del PSBDI per departament. Curs 2018-2019.
%
EPS + Col·lutoris CEE (%)
Només EPS CEE (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
94
92
3
33
6
95
78
13
18
23
39
34
4
30
43
31
46
98
88
15
100
41
23
18
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 12

Taula 4: Cobertura d'alumnat matriculat en centres d'Educació Especial (CEE) per Departament. Curs 2018-2019.

Departaments	EPS + Col·lutoris CEE	Només EPS CEE	Taller Raspallat CEE	Raspallat Supervisat Diari CEE	Taller Experiencial amb Famílies CEE	Matriculats CEE
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	
01 - Vinaròs	49 (94)		39 (75)	3 (5,7)		52
02 - Castellón	177 (92)	5 (3)	12 (6)		16 (8,3)	193
03 - La Plana	35 (33)	6 (6)	34 (32)			105
04 - Sagunto		75 (95)	49 (62)		79 (100)	79
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa		95 (78)	73 (60)			122
06 - Arnau de Vilanova-Llíria	28 (13)	38 (18)	51 (24)	4 (1,9)		210
07 - Valencia-La Fe						64
08 - Requena						0
09 - Valencia-Hospital General	64 (23)	110 (39)	74 826)			284
10M - Municipios						0
10V - Valencia-Hospital Peset	95 (34)	11 (4)	78 (28)	11 (3,8)		283
11 - La Ribera	73 (30)				7 (2,9)	242
12 - Gandía						113
13 - Denia	52 (43)		5 (4)		5 (4,1)	122
14 - Xátiva-Ontinyent		33 (31)				106
15 - Alcoy		48 (46)				104
16 - Marina Baixa	61 (98)		31 (50)			62
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant	23 (88)		26 (100)			26
18 - Elda	25 (15)		14 (9)			162
19 - Alicante-Hospital General						160
20 - Elche-Hospital General						87
21 - Orihuela		97 (100)	49 851)			97
22 - Torrevieja		22 (41)	39 (72)			54
23 - Manises						187
24 - Elche-Crevillente						62
Comunitat Valenciana	**682 (23)**	**540 (18)**	**574 (19)**	**18 (0,6)**	**107 (3,6)**	**2976**

4.3. Cobertura d'alumnes explorats i remesos

Amb la finalitat de realitzar una detecció precoç de riscos i problemes de salut oral en l'alumnat, **els professionals sanitaris de les unitats odontològiques** pròximes al centre (higienistes dentals, generalment) realitzen l'**exploració de la cavitat oral** als alumnes:

- De l'últim curs d'Educació Infantil (**5 anys**)
- Alumnes dels 3 cursos corresponents al segon cicle d'Educació Infantil (**3, 4 i 5 anys**), en els **centres docents** considerats **vulnerables** o **amb més risc de càries dental**. Opcionalment, pot fer-se l'exploració d'aquests alumnes de qualsevol centre docent sempre que s'haja aconseguit una cobertura suficient (superior al 80%) en els alumnes de l'últim curs d'Educació Infantil (5 anys).

Després de dur a terme l'exploració oral s'ha d'omplir un **informe de situació de la salut oral de cada xiquet o xiqueta**, que es fa arribar als pares des del centre docent i també s'inclou en la història odontològica electrònica (DANTA) del xiquet o xiqueta.

En els xiquets i xiquetes en què es detecta algun risc o problema de salut bucodental, s'efectua la **derivació a la consulta odontològica** corresponent al lloc de residència del xiquet o xiqueta.

4.3.1. Cobertura d'alumnes que s'han explorat i remés en últim curs d'Educació Infantil

La cobertura d'alumnes que s'han explorat de 3r curs d'Educació Infantil (5 anys) aconsegueix el 80,9% a la Comunitat Valenciana, (79,5% en el curs anterior). D'aquests, s'ha remés el 62,4% a les unitats odontològiques (60,6% en el curs anterior) (figura 13).

Per Departaments de Salut, el rang de variabilitat en alumnes explorats oscil·la entre el 69% i el 91%, i 6 departaments tenen una cobertura inferior al 75% (La Plana, València–Clínic–Malva-rosa, València–H. Peset, Dénia, Elx–H. General i Torrevieja).

També s'observa variabilitat en el percentatge d'alumnes remesos en els diferents Departaments de Salut, amb un interval que oscil·la entre el 45,1% i el 80,2%.

4.3.2. Cobertura d'alumnes que s'han explorat i remés en 1r i 2n curs d'Educació Infantil

La cobertura d'alumnes explorats de 1r curs d'Educació Infantil (3 anys) aconsegueix el 12,6% a la Comunitat Valenciana (12,3% en el curs anterior). Els departaments de Castelló, La Plana i Marina Baixa han realitzat l'exploració addicional de l'alumnat de 1r curs d'Educació Infantil. En la resta de departaments de Salut, la cobertura és menor del 15% i en 5 departaments (València–La Fe, Requena, València–H. General, 10 M–Municipis i Alcoi) no s'ha realitzat l'exploració en els alumnes de 1r curs (figura 14).

El percentatge de xiquets de 3 anys remesos va ser menor que els de 5 anys: 43,9% (36% en el curs anterior). Això és lògic, ja que el percentatge de xiquets i xiquetes amb problemes de salut bucodental s'incrementa a mesura que augmenta l'edat d'aquests. El rang de xiquets remesos dels Departaments de Salut en què s'ha efectuat l'exploració a aquesta edat oscil·la entre el 26,3% i el 75%.

La cobertura d'alumnes explorats de 2n curs d'Educació Infantil (4 anys) aconsegueix el 17,3% a la Comunitat Valenciana (15,3% en el curs anterior). D'ells, s'ha remés el 44,5% a les unitats odontològiques (45,8% en el curs anterior). Els departaments de Castelló, La Plana, Marina Baixa i La Ribera han realitzat l'exploració addicional de l'alumnat de 2n curs d'Educació Infantil. En la resta dels departaments, la cobertura és menor del 13% i en 5 departaments de Salut (València–La Fe, Requena, València–H. General, 10 M–Municipis i Dénia) no s'ha realitzat l'exploració en els alumnes de 2n curs (figura 15).

El percentatge de xiquets i xiquetes remesos ha sigut del 45,8%, de manera que l'interval de xiquets i xiquetes remesos en els departaments que han explorat a aquesta edat oscil·la entre el 30,9% i el 75%.

4.3.3. Causes de la remissió a unitats odontològiques de l'alumnat de l'últim curs d'Educació Infantil

Com es pot observar en la figura 15, la causa principal de remissió d'alumnat explorat a les unitats odontològiques ha sigut la possible càries dental en dentició temporal, tot i que també destaquen la possible maloclusió i la higiene oral deficient.

Els traumatismes han sigut la causa en un 6,73% dels casos.

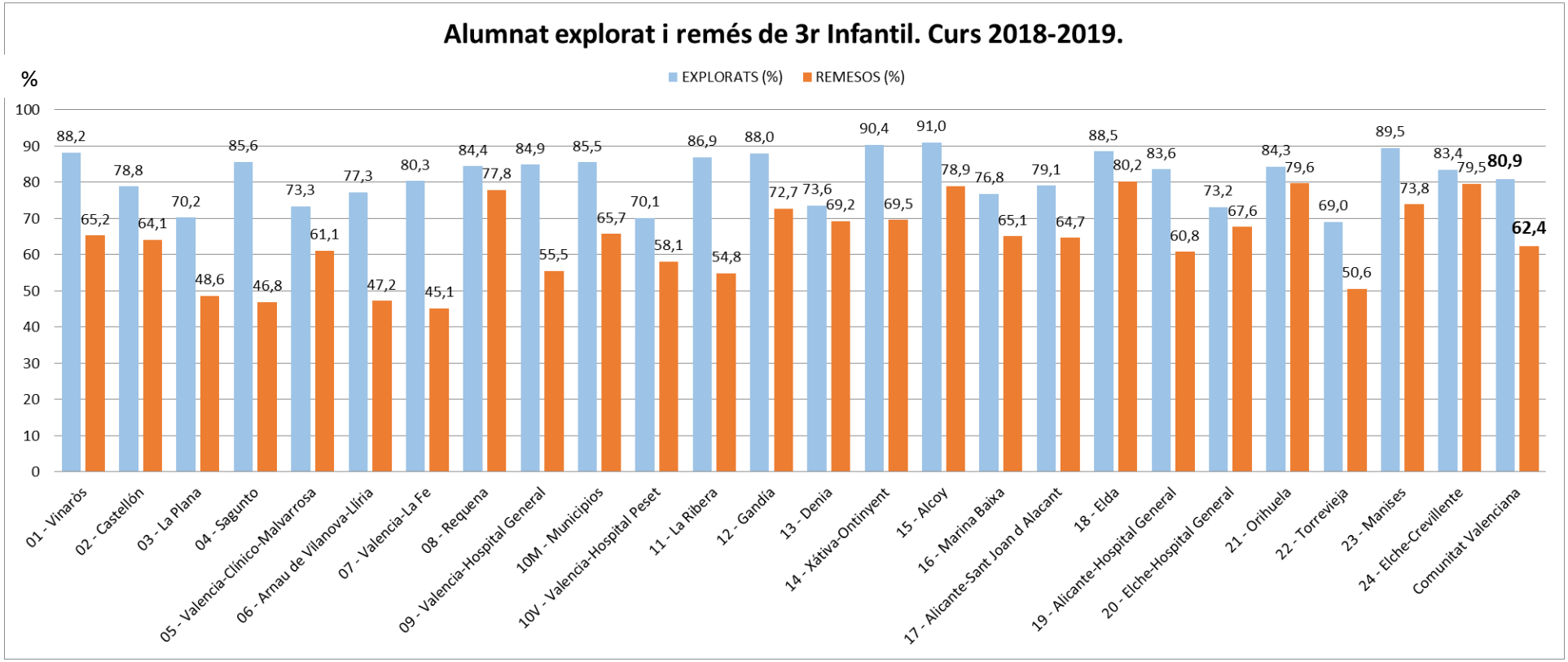
Alumnat explorat i remés de 3r Infantil. Curs 2018-2019.
%
EXPLORATS (%)
REMESOS (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
88,2
65,2
78,8
64,1
70,2
48,6
85,6
46,8
73,3
61,1
77,3
47,2
80,3
45,1
84,4
77,8
84,9
55,5
85,5
65,7
70,1
58,1
86,9
54,8
88,0
72,7
73,6
69,2
90,4
69,5
91,0
78,9
76,8
65,1
79,1
64,7
88,5
80,2
83,6
60,8
73,2
67,6
84,3
79,6
69,0
50,6
89,5
73,8
83,4
79,5
80,9
62,4
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 13

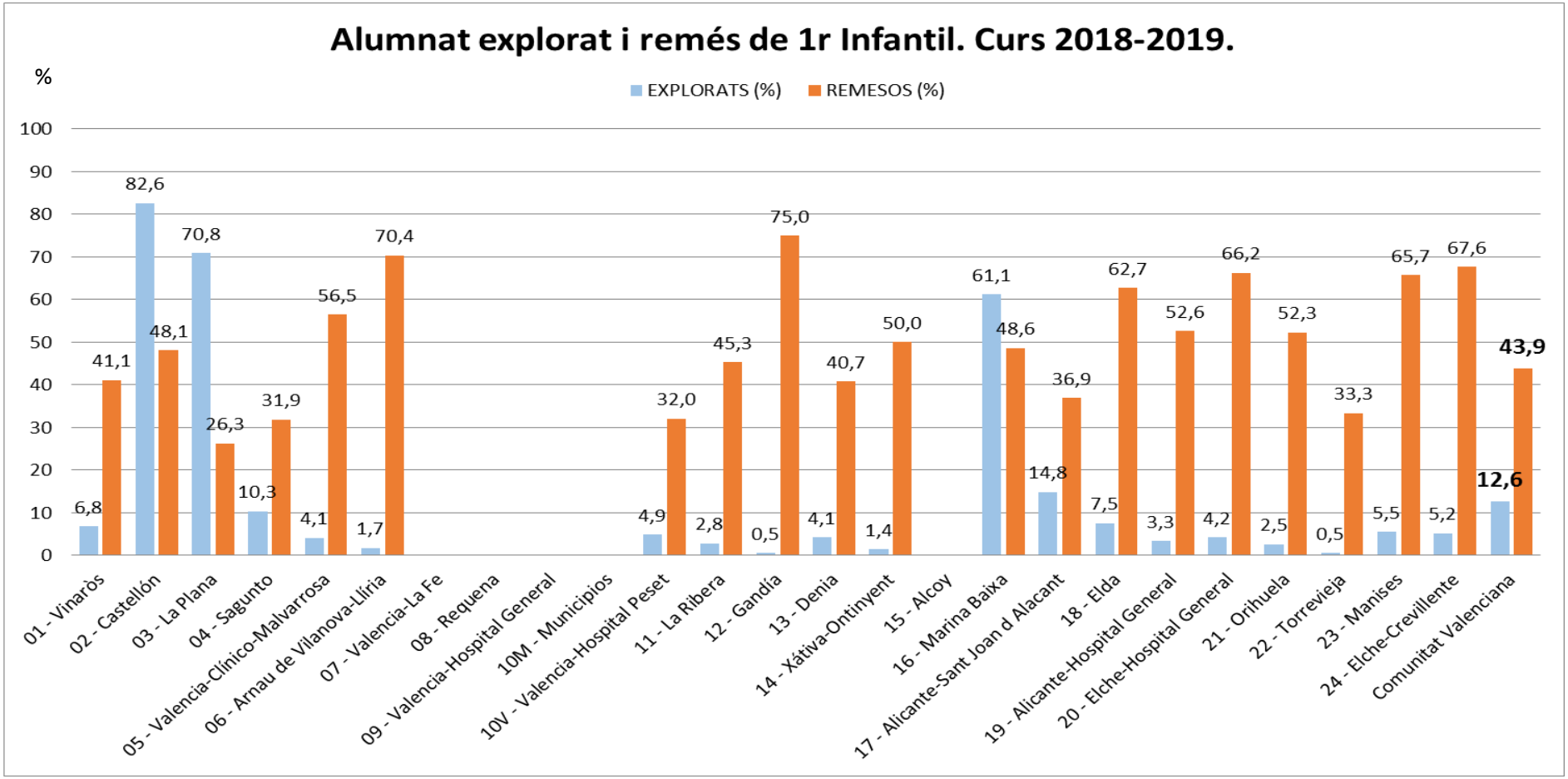
Alumnat explorat i remés de 1r Infantil. Curs 2018-2019.
%
EXPLORATS (%)
REMESOS (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
6,8
41,1
82,6
48,1
70,8
26,3
10,3
31,9
4,1
56,5
1,7
70,4
4,9
32,0
2,8
45,3
0,5
75,0
4,1
40,7
1,4
50,0
61,1
48,6
14,8
36,9
7,5
62,7
3,3
52,6
4,2
66,2
2,5
52,3
0,5
33,3
5,5
65,7
5,2
67,6
12,6
43,9
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 14

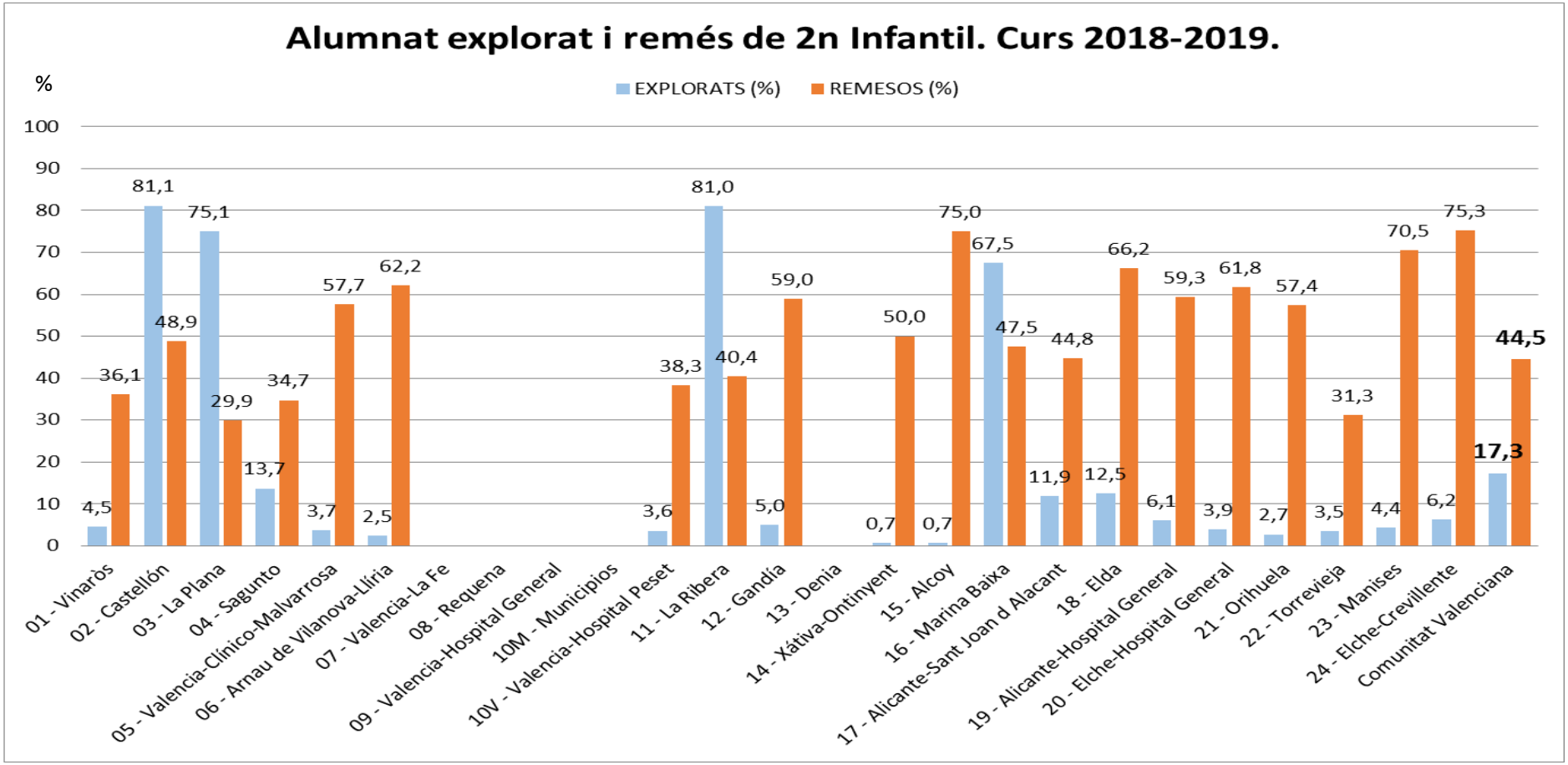
Alumnat explorat i remés de 2n Infantil. Curs 2018-2019.
%
EXPLORATS (%)
REMESOS (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
4,5
36,1
81,1
48,9
75,1
29,9
13,7
34,7
3,7
57,7
2,5
62,2
3,6
38,3
81,0
40,4
5,0
59,0
0,7
50,0
0,7
75,0
67,5
47,5
11,9
44,8
12,5
66,2
6,1
59,3
3,9
61,8
2,7
57,4
3,5
31,3
4,4
70,5
6,2
75,3
17,3
44,5
01 - Vinaròs
02 - Castellón
03 - La Plana
04 - Sagunto
05 - Valencia-Clínico-Malvarrosa
06 - Arnau de Vilanova-Lliria
07 - Valencia-La Fe
08 - Requena
09 - Valencia-Hospital General
10M - Municipios
10V - Valencia-Hospital Peset
11 - La Ribera
12 - Gandía
13 - Denia
14 - Xátiva-Ontinyent
15 - Alcoy
16 - Marina Baixa
17 - Alicante-Sant Joan d Alacant
18 - Elda
19 - Alicante-Hospital General
20 - Elche-Hospital General
21 - Orihuela
22 - Torrevieja
23 - Manises
24 - Elche-Crevillente
Comunitat Valenciana

Figura 15

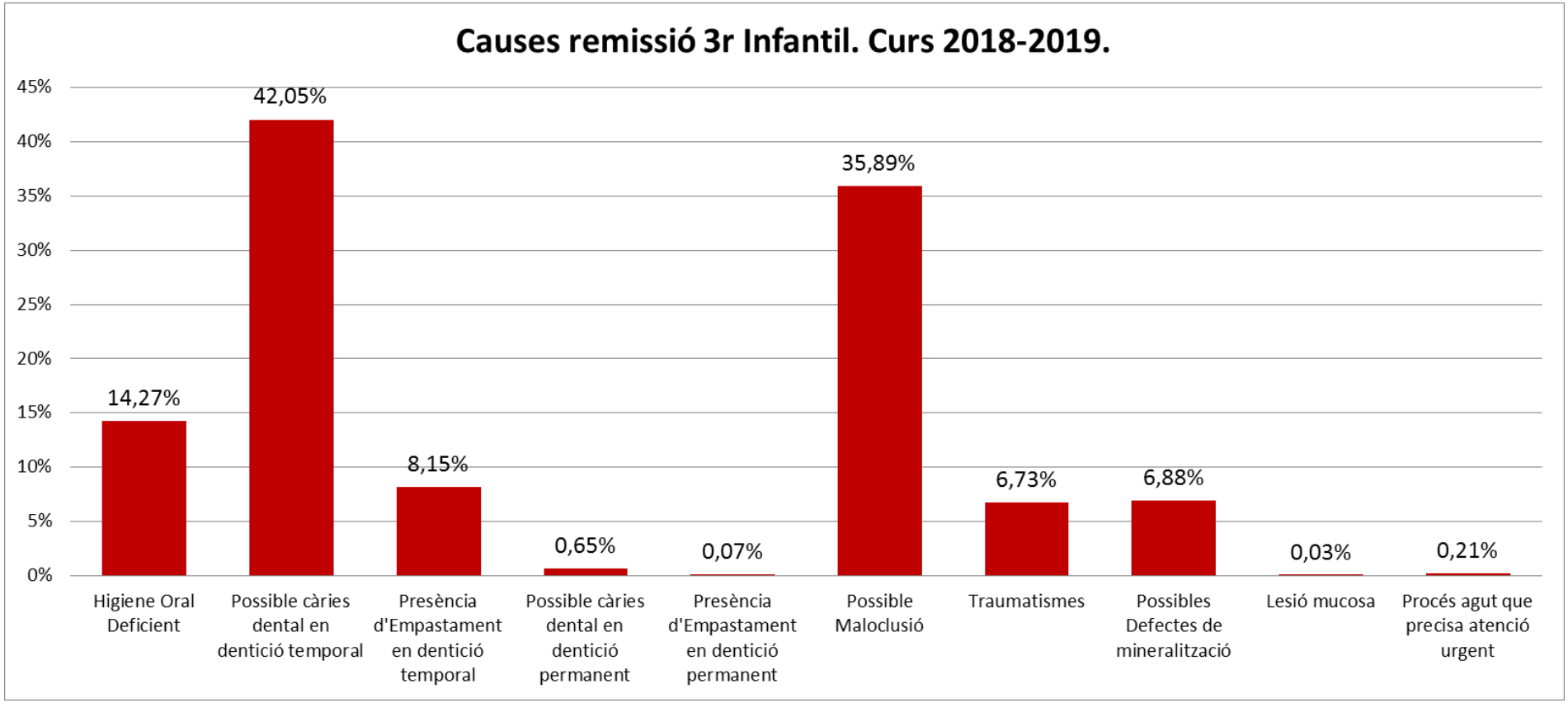
Causes remissió 3r Infantil. Curs 2018-2019.
45%
40%
35%
30%
25%
20%
15%
10%
5%
0%
14,27%
42,05%
8,15%
0,65%
0,07%
35,89%
6,73%
6,88%
0,03%
0,21%
Higiene Oral Deficient
Possible càries dental en dentició temporal
Presència d'Empastament en dentició temporal
Possible càries dental en dentició permanent
Presència d'Empastament en dentició permanent
Possible Maloclusió
Traumatismes
Possibles Defectes de mineralització
Lesió mucosa
Procés agut que precisa atenció urgent

Figura 16

5. CONCLUSIONS

1. En el curs escolar 2018-19, s'ha continuat implementant la realització d'activitats de promoció de la salut bucodental en la **població infantil menor de 6 anys** i en l'**alumnat de centres docents amb més risc de càries dental**. Les activitats addicionals dirigides al segon cicle d'Educació Infantil en aquests centres són: raspallat supervisat diari en els 3 cursos, revisió oral als xiquets de 3, 4 i 5 anys i el taller experiencial amb famílies. I en tots els centres, la realització d'un taller de raspallat en els 3 cursos, almenys una vegada a l'any.

   En el curs escolar anterior, es van desenvolupar aquestes activitats únicament de manera aïllada. En aquest curs, van realitzar el taller de raspallat 17.711 alumnes (13%), el raspallat supervisat diari 6.349 alumnes (5%) i el taller experiencial amb famílies 869 alumnes (15%). Per tant, **s'ha realitzat un esforç en la realització d'aquestes activitats en menors de 6 anys, que ha de continuar afermant-se en el pròxim curs escolar.**

   El **taller de raspallat** s'ha inclòs també en tots els centres, en els nivells educatius d'Infantil i Primària, així com en Educació Especial. En l'apartat sobre hàbits d'higiene de l'enquesta inclosa en l'Estudi de salut bucodental infantil a la C. V. 2018 es va observar que el percentatge de xics i xiques de 12 i 15 anys que es raspalla les dents diàriament (84,3%) era inferior a l'observat a Espanya en 2015 i també a l'objectiu establit per la SESPO per a 2015/2020 del 90%. En el curs escolar 2018-2019, el 28% dels centres docents han participat en el taller de raspallat, la qual cosa suposa un **increment notable respecte al curs anterior**.

   Cal incidir en la importància de difondre a l'alumnat i a les famílies les recomanacions per a la cura de la boca i les dents basades en l'evidència, que es reflecteixen en l'annex I.

2. En el curs escolar 2018-19, la **cobertura de participació de centres docents** en les **activitats de promoció de la salut bucodental** a l'aula realitzades pel professorat (actuacions d'educació per a la salut i col·lutoris setmanals fluorats) aconsegueix el 61% dels centres docents, **lleugerament superior al curs anterior** (55,9%).

   La **cobertura en l'alumnat en Educació Infantil és estable** (39%) i **lleugerament inferior en Educació Primària** (34% *versus* 39,5% en el curs anterior), i aquesta

disminució sobretot és imputable a la cobertura de col·lutoris fluorats (16% *versus* 37% en el curs anterior). S'observa una disminució de la cobertura en Educació Primària en els últims anys en el *programa complet,* des de 34,3% en el curs escolar 2015-2016 fins a 16,4% en el curs 2018-2019. Els problemes que hi ha hagut en el subministrament de la solució fluorada han influït notablement en la disminució de la cobertura en el *programa complet*. També s'hi observa que la cobertura en Educació Primària descendeix progressivament des del primer curs (37,2%) fins al 6é curs (30,2%), igual que en anys anteriors. **En ESO**, la **cobertura** és **molt baixa** (7%), lleugerament inferior al curs anterior (9,7%).

En els **centres d'Educació Especial** participa el 31% de l'alumnat, i aquesta **cobertura és inferior a la del curs anterior** (53,2%), a pesar que aquest alumnat té un risc augmentat de càries dental. No obstant això, cal destacar que el 19% de l'alumnat d'aquests centres va realitzar el taller de raspallat dental.

Es continua observant una **heterogeneïtat elevada en la cobertura** d'aquestes activitats **en els diferents Departaments de Salut,** que no pot atribuir-se exclusivament a la variabilitat en recursos existent, per la qual cosa es fa necessari **establir un nivell mínim de cobertures** que cal aconseguir en tots els Departaments de Salut, especialment en Educació Infantil, Educació Especial i centres docents considerats vulnerables, realitzant les adaptacions necessàries en els Departaments de Salut (variabilitat de recursos en relació amb la població que cal atendre, etc.).

3. La **cobertura de la revisió bucodental en l'alumnat d'Educació Infantil**, és del 80,9% per a l'alumnat de l'últim curs d'Educació Infantil (5 anys). D'ells, el 62,4% es remet a les unitats odontològiques. Aquests percentatges són similars als observats en el curs anterior amb 79,5% explorats i 60% remesos. S'observa variabilitat en el percentatge d'alumnes explorats de l'últim curs d'Educació Infantil en els diferents departaments de Salut (del 45,1% al 80,2%). Per això, es fa necessari establir un mínim de cobertura d'exploració, especialment en l'alumnat de centres docents considerats vulnerables.

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

Direcció General de Salut Pública i Addiccions

Misser Mascó, 31 · 46010 València
Tel. 961 928 000
www.san.gva.es

ANNEX I

CUIDA LA SALUT DE LA TEUA BOCA I DENTS

En els primers 12 mesos de vida

Al voltant dels 6 mesos comencen a aparéixer les dents de llet. En aquestes dents la càries es desenvolupa amb facilitat i pot destruir la dent ràpidament.

La càries és una malaltia infecciosa produïda per bacteris que poden arribar a la boca del bebé des de la boca dels adults que el cuiden, inclús abans que aparega la primera dent, i està en la llengua, plecs de la mucosa de la boca, etc.

La càries en les dents de llet és el principal factor de risc de càries en les dents definitives.

Per a previndre la càries dental en el bebé és convenient:

- Evitar hàbits que afavorixen la transmissió de bacteris des de la boca de l'adult a la del bebé com:
  - Compartir amb el bebé culleres, gots, etc.
  - Netejar la tetina o el xupló del bebé amb la boca.
  - Bufar sobre el menjar del bebé.
- Netejar les genives i llengua amb una gasa humitejada amb aigua o amb un didal de silicona després de cada presa, i les dents quan apareguen amb un raspall dental infantil i posar una miqueta de pasta dental fluorada de 1000 ppm de fluor en el raspallat de la nit.

Pasta dental en menors de 3 anys

- No poseu substàncies ensucrades en el xupló o la tetina del biberó.
- No deixeu dormir el bebé succionant el biberó o el pit i netegeu-li la boca i les dents abans de dormir (durant el descans nocturn hi ha menys quantitat de saliva que protegix les dents de la càries).
- Oferiu-li només aigua com ara beguda entre els menjars, i utilitzeu un gotet a partir dels 6-9 mesos.

D'1 a 5 anys:

És important donar-li el menjar cada vegada menys triturat, ja que la masticació ajuda a desenvolupar bé els maxil·lars.

Per a previndre les malalties orals en el xiquet/etes és convenient:

- Evitar els aliments amb "sucres ocults": llepolies, brioxeria, pa de motle, sucs envasats, refrescos, etc. Acostumar el xiquet/a a calmar la set amb aigua. Si li agraden els sucs de fruita, oferiu-li com a màxim un al dia, preferentment natural i només durant les menjades.

CUIDA LA SALUT DE LA SEUA BOCA I DENTS *(continuación)*

- Seguir les pautes d'alimentació indicades en la consulta de pediatria, tenint en compte que alguns aliments afavorixen el desenvolupament de càries dental.

Escala de perillositat dels aliments que afavorixen l'aparició de càries (de major a menor potencial cariogen)

+	Aliments adhesius que contenen sucre, consumits entre menjars.
+	Aliments adhesius que contenen sucre, consumits en els menjars.
-	Aliments líquids que contenen sucre, consumits entre menjars.
—	Aliments líquids que contenen sucre, consumits en els menjars.
—	Aliments sense sucre.

- Raspallar-li les dents després de les menjars, després de prendre begudes ensucrades i després de la presa de xarops o aerosols. Utilitzar un raspall dental infantil, posant un barb de pasta dental amb 1000 ppm de fluor en els primers anys i una quantitat de la grandària d'un pésol a partir dels 3 anys d'edat.

Pésol de pasta dental a partir dels 3 anys

- Abandonar el pipó i el biberó al voltant dels 2 anys d'edat.

De 6 a 14 anys:

Van apareixent les dents definitives, s'aconseguix més autonomia en l'alimentació (menjars fora de casa, presa de decisions, etc.) i va millorant la destresa en el raspallat dental.

Per a previndre les malalties orals en el xiquet/a és convenient:

- Alimentació variada i equilibrada, limitant els aliments dolços, líquids o sòlids, entre les menjars (refrescos, batuts, sucs preparats, lactis ensucrats, gelats, aperitius, etc.).
- Limitar els esmorzars i berenars amb aliments pastosos i dolços (brioxeria industrial, cremes de xocolate, melmelada), o amb aperitius salats; substituint-los per exemple per entrepans de formatge, o fruita.
- Supervisar el raspallat dental del xiquet/a i ajudar-li fins que tinga la suficient destresa (8-9 anys). Utilitzar pasta dental amb més de 1000 ppm de fluor. És fonamental el raspallat després de l'última menjar sòlida o líquida abans de gitar-se.
- Acudir a les revisions anuals de la consulta d'odontologia.